

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902. Andra Kammaren. N:o 36.

Onsdagen den 23 april.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 16 innevarande april.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare, herr kronofogden August Cervin är af sjukdom hindrad att deltaga i kammarens förhandlingar under de närmaste tvenne veckorna, intygar,

Stockholm den 22 april 1902,

P. J. Wising,
med. dr., professor.

§ 3.

Härefter företogs till afgörande den hos kammaren vid gårdagens sammanträde bordlagda frågan, huruvida det af herr *A. Hedin* i Stockholm då anmälda spörsmålet till hans excellens statsministern finge till hans excellens framställas.

Sedan herr Hedins skriftligen affattade framställning i ämnet blifvit uppläst, gaf herr talmannen proposition på meddelande af tillstånd för herr Hedin att till hans excellens herr statsministern framställa ifrågavarande spörsmål, hvilken proposition besvarades med blandade ja och nej. Herr talmannen förklarade sig anse ja-ropen öfvervägande; men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren meddelar herr Hedin i Stockholm tillstånd att till hans excellens herr statsministern framställa ifrågavarande spörsmål, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren vägrat herr Hedin i Stockholm tillstånd till spörsmålets framställande.

Omröstningen utföll med 73 ja, men 131 nej; och hade kammaren alltså vägrat herr Hedin i Stockholm tillstånd till spörsmålets framställande.

Efter det denna utgång af voteringen af herr talmannen tillkännagifvits för kammaren, anförde

Herr Höjer: Herr talman! Jag skall anhålla att till protokollet få afgifva min protest mot ett beslut, som enligt mitt förmenande är kammaren föga värdigt och bestämdt skadar den.

Herr Fredholm: Mot det af kammaren nu fattade beslut anhåller jag att få afgifva min reservation.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Stockholm, *Hammarlund, Berg* i Stockholm, *David Bergström, Eklund* i Stockholm, *Wallis, Byström, Lindhagen, Wavrinsky, Staaff, Nyström*, friherre *De Geer, Moll, Pettersson* i Södertelje, *Johansson* i Öija, *Norman, Thylander, K. G. Karlsson* i Göteborg, *Berg* i Göteborg, *Ericsson* i Vallsta, *Eriksson* i Elgered, *Persson* i Tällberg, *Styrlander, Persson* i Arboga, *Norberg, Starbäck, Olsson* i Viken, *Nordin* i Sättna, *Åkerlind, Zetterstrand, Bromée* i Billsta, *Pantzarhielm, Larsson* i Halmstad, *Kinnman, Henricson, Hedlund* och *Nydal*.

Vidare yttrade

Herr Branting: Herr talman! Jag ber att få till protokollet antecknad min protest mot detta beslut, hvarigenom kammarens flertal sökt göra, hvad på den ankommer, för att stänga den tribun, hvarifrån det vidast öfver landet skulle höras sanningen angående de polisbrutaliteter, med hvilka Stockholms kommuns högsta ledning anfallit fredliga demonstranter.

Herr *Kvarnzelius* instämde häruti.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter bankutskottets memorial n:o 9 och Andra Kammarens första tillfälliga utskotts memorial n:o 28.

§ 5.

Härefter föredrogs Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 24, i anledning af en af herr Biesert väckt motion angående skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om främjande af ett mera ekonomiskt tillgodogörande af virkestillgången i skogarne; och yttrade dervid

Herr Biesert: Herr talman, mina herrar! Det är icke ofta en motionär kan känna sig tillfredsstäld, då vederbörande utskott hemställt om afslag å hans motion. Så är likväl fallet med mig med afseende på föreliggande utskottsbetänkande, och detta af det skäl, att utskottet i motiveringen gifvit sitt erkännande åt betydelsen af den vetenskapliga utredning, som jag med min motion närmast afsett.

Då utskottet vidare säger, »att ifrågavarande syfte både snabbare och vida lättare skulle kunna vinnas genom att motionären direkt vände sig till Kongl. Maj:t med en underdånig anhållan om dylika vetenskapliga undersökningars verkställande», så är detta visserligen en sak, som jag icke på förhand kunnat tänka mig, men då utskottet säger, att så är, måste jag tro det, i synnerhet som första kammarens tillfälliga utskott formulerat sin motivering alldeles så som Andra Kammarens tillfälliga utskott gjort.

Då så är förhållandet, måste jag anse, att den största sakkunskap har formulerat denna motivering. Jag skall anhålla att få tacka utskottet för den behandling, som kommit min motion till del, och jag kan försäkra, att jag icke skall underlåta att använda den väg, utskottet anvisat för uppnående af det mål, jag med motionen afsett.

Vidare anfördes ej. Utskottet hemställan bifölls.

§ 6.

Till afgörande förelåg häruppå Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 25, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder för släckande af skogseld.

*Angående
åtgärder för
släckande af
skogseld.*

*Angående
åtgärder för
släckande af
skogseld.
(Forts.)*

Uti en inom denna kammare väckt motion, n:o 157, hade herr *J. Olofsson* i Digernäs föreslagit, att Riksdagen ville i skrivelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och till Riksdagen framlägga förslag till sådana förändrade bestämmelser, att uppbåd af krigsfolk för skogselds hämmande måtte kunna ske af vederbörande regementschef eller på ett mera praktiskt sätt, än nu vore förhållandet, och att kommunerna blefve ålagda tillsätta för ändamålet erforderligt antal brandpoliser, med rätt för desse att uppbåda folk för hämmande och släckande af skogseld.

Utskottet hemställde emellertid, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Olofsson* i Digernäs: Utskottet har icke kunnat tillstyrka min motion, hvad angår förändrade bestämmelser i afseende å uppbåd af krigsfolk för skogselds hämmande, emedan utskottet anser, att, då inga bestämmelser härom finnas, man ej heller har något att förändra, hvilket också måste vara riktigt.

Men jag skall anhålla att få närmare relatera, huru det tillgick vid den i motionen omnämnda skogsbranden i somras. Sedan åtskilliga åtgärder för eldens begränsning vidtagits genom att uppbåda folk från olika trakter, vidtogs en mobilisering af Jemtlands fältjägerregementes stam, och dervid tillgick så, att en del af det folk, som först arbetade vid eldsläckningen, inkallades till Frösö läger för att samlas i trupp o. s. v. och åter bege sig af till branden. Men detta förfarande att samla folk till nämnda läger och sedan sända det tillbaka till brandstället samt att kommandera folk från så aflägsna trakter som Frostviken och till och med permittera folk från MalMBERGET, hvarifrån det hade en åtta dagars resa, kan väl icke kallas att ordna eldsläckningen på ett praktiskt sätt.

När vederbörande kunna vidtaga så stora och kostsamma anordningar, så trodde jag verkligen, att det fans några bestämmelser, huru långt vederbörandes makt sträckte sig i dylika fall, men jag tänkte icke, att en ändring af värnpligtslagen skulle komma i fråga, hvilket utskottet deremot synes tro.

Att lagstifta om huru värnpligtige skulle kunna uppbådas speciellt för släckande af skogseld, torde väl knappast gå för sig, men det må nu härmed vara huru som helst, så tror jag icke, att den senare delen af min motion, som afser tillsättandet af s. k. brandpoliser, har ett så stort sammanhang med den förra delen eller frågan om anlitande af krigsfolk, att utskottet haft skäl att afslå hela motionen.

Om den senare delen säger utskottet: »Ehuru en sådan an-

ordning väl för vissa trakter af vårt land kan finnas lämplig, har utskottet dock ansett frågan härom vara af mera underordnad beskaffenhet och kunna utan olägenhet anstå, tills ärendet kan blifva upptaget i hela sin vidd och komma till ett mera allsidigt bedömande än det, hvartill föreliggande motion gifver anledning.»

Ja, jag vet icke hvad utskottet menar med detta. Är icke tillsyn öfver skogseld lämplig i den ena trakten såväl som i den andra?

Jag ber att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till min motion, i hvad den afser tillsättandet af s. k. brandpoliser.

Herr Sandén: Då motionären funnit anledning att yrka bifall till sin motion, i hvad densamma afser att införa skyldighet för kommunerna att tillsätta brandpoliser, skall jag anhålla att få yttra några ord till försvar för utskottets äfven i denna del afstyrkande hemställan.

Härvid ber jag att få kasta en hastig öfverblick öfver nu gällande bestämmelser angående skogseld, hvilka återfinnas i 15 kap. byggningsabalken, hvarest stadgas såsom en allmän skyldighet för grannar och socknemän att, då skogseld uppkommer, skynda sig dit och deltaga i släckningen.

Vidare säges: »Tager faran till, kungöre det nästa kronobetjente, och låte strax budkafle gå byar emellan», och dessutom föreskrifves, att af hvar matlag skall en man komma till elden, så ock hvar ryttare, soldat och båtsman.

För underlåtenhet i ett eller annat af dessa hänseenden är bötesansvar stadgadt, likasom äfven den är underkastad böter, som kommer för sent tillstädes eller träder från sitt arbete och ställe, förr än hemlof gifves.

Om man närmare granskar dessa bestämmelser, skall man finna, att de i åtskilliga afseenden äro sväfvande och måhända icke tidsenliga. Tillämpningen af desamma kan ju erbjuda vissa svårigheter, och det låter sig näppeligen göra att med ledning af dem komma till en bestämd uppfattning angående personers skyldighet att komma tillstädes, och hvilket ansvar, som bör drabba den, som visar underlåtenhet härutinnan.

Man torde därför kunna instämma i hvad lagutskottet vid behandling af en annan motion i detta ämne yttrat, då utskottet säger, att de bestämmelser i berörda hänseende, som för närvarande finnas stadgade, äro föråldrade och otillfredsställande, samt att det torde vara af nöden, att bestämmelserna underkastas en fullständig omarbetning.

Om jag nu ser på hvad motionären i sin framställning föreslagit, så finner jag, att han icke ifrågasatt någon förändring af nu gällande stadganden angående släckning af skogseld, utan

*Angående
åtgärder för
släckande af
skogseld.
(Forts.)*

*Angående
åtgärder för
släckande af
skogseld.
(Forts.)*

att han endast föreslagit ett tillägg af vissa bestämmelser i några andra afseenden.

Jag förbigår då hans förslag om förändrade bestämmelser i afseende å uppååd af krigsfolk för skogselds hämmande, enär han i fråga härom nu icke framställt något yrkande. Deremot vill jag uppehålla mig vid senare delen af hans motion, som afser skyldighet för kommunerna att för ändamålet tillsätta erforderligt antal brandpoliser. Motionären har omnämmt, hurusom man i en del kommuner börjat att tillsätta dylika brandpoliser, och han har derutaf ansett sig kunna draga den slutsats, att tiden kunde vara inne att stadga en allmän skyldighet i detta hänseende.

Utskottet har icke velat underkänna betydelsen af en sådan skyldighet för en del trakter af vårt land, men huruvida det kan vara lämpligt att införa en allmän skyldighet för samtliga kommuner, det är ett spörsmål, hvarom utskottet icke uttalat sig.

För min del kan jag icke finna annat, än att det vore olämpligt, om i de trakter, der skogar kanske på flera mils afstånd saknas, kommunerna finge sig i lag ålagdt att årligen utse dylika brandpoliser. Dessutom har jag funnit, att motionären icke så noga angifvit, hvilka åligganden som skulle tillkomma dessa brandpoliser. Visserligen talar han om rätt för dem att uppååda folk för hämmande och släckande af skogseld, men deremot icke om deras befogenhet vid sjelfva släckningen, och det förefinnes, således enligt min tanke en brist i motionärens framställning.

I alla händelser har utskottet ansett den föreliggande frågan vara af så underordnad betydelse, att densammas afgörande godt kan anstå i afvaktan på en fullständig omarbetning af nu gällande bestämmelser i ämnet, hvartill förevarande motion emellertid icke gifver anledning.

Jag anhåller att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bystedt: Jag önskar understödja förslaget sådant som motionären nu framställt det. Vi norrländingar äro vana att i regel hvarje sommar se större eller mindre skogseldar rasa i våra vidsträckta och dyrbara skogar, och vi hafva sett, hvilken förödelse och hvilka förluster dessa skogselder förorsakat såväl för enskilda skogsegare som för bolagen; mindre dock för de senare än för de enskilde skogsegarne, ty ett bolag, som köpt skog för afverkning, kan mycket väl afverka den efter branden, men tillväxtskogen går bort. Nå, det vore ändå väl, om endast sjelfva skogen brunne, men sjelfva matjorden brinner också bort. Efter en skogseld under en torr sommar ligger endast den hvita stenen qvar, och man kan få se milslånga sträckor, som äro sådana. Då dröjer det sannerligen der uppe i Norrland många, många tiotal år, innan en sådan trakt blir skogbärande igen. Ty först skall det bildas matjord der, och det tager lång tid. Det är fruktans-

värdt, i synnerhet der skogseld rasat fram inom fjelltrakterna öfver bergkamar, der skogen skulle vara till skydd. Der är skogen och jorden bortbränd och således återväxten för lång tid hämmad. Det är ofantligt stora valutor, som härigenom gå förlorade till förfång för enskilde och äfven för staten.

*Angående
åtgärder för
släckande af
skogseld.
(Forts.)*

Det borde ovilkorligen snarast möjligt göras någonting för att hejda de förödande skogseldarne särskildt i Norrland, der också skogen återväxer så sakta dels på grund af markens beskaffenhet och dels på grund af klimatiska förhållanden.

Utskottet har också ställt sig mycket vänligt både mot denna och en annan motion i ämnet, hvilken väckts af herr Emthén. Men såväl den ena som den andra har ansetts för litet omfattande. Deri har utskottet rätt. Men jag tror ändå, att det icke vore ur vägen att bifalla den hemställan, som motionären nu gjort. Ty om regeringen, som sannolikt är, ställer sig välvillig mot förslaget, torde den nog göra den utvidgning, som den anser nödvändig. I alla händelser vinner man tid; och här är sannerligen nödvändigt, att något fortast möjligt göres, så att man icke hvarje sommar ser stora valutor gå förlorade.

Jag vill på det lifligaste instämna i det förslag, som motionären nu gjort.

Häruti instämde herrar *Bromée* i Billsta, *Nordin* i Hammerdal, *Öhngren* och *Emthén*.

Herr Kronlund: Herr talman, mina herrar! I likhet med den sista ärade talaren känner jag lifligt behovet af att något effektivt göres just på detta område, der stora delar af Norrland hotas med förödelse. Och den af motionären ifrågasatta åtgärden att använda krigsfolk vid stora skogseldar är en åtgärd, som pröfvats flera gånger förut och utan tvifvel är både lämplig och nödvändig i många fall. Men, mina herrar, vi hafva nu en värnpliktsarmé, och utskottet har trott och varit öfvertygadt om, att med hänsyn till gällande värnpliktslag denna värnpliktsarmé icke kan af Kongl. Maj:t uppåddas för dylikt ändamål, utan att en uttrycklig bestämmelse derom blifvit inryckt i värnpliktslagen. Vi minnas från föregående år, hvilken diskussion, hvilka debatter och hvilka starka tvifvelsmål det var, då det föreslogs, att i denna värnpliktslag skulle intagas, att värnpliktsarmén skulle kunna uppåddas för ett visst ändamål. Och när nu detta ändamål är alldeles speciellt inryckt i värnpliktslagen, så synes det mig, att för alla andra ändamål, hvartill armén må användas utom för värnandet af landet, bestämmelse bör vara i lagen intagen och således icke vara beroende på Kongl. Maj:ts godfinnande. Detta är skälet, hvarför utskottet anser, att något förslag icke kan göras i det hänseende, motionären påpekat.

Hvad nu beträffar brandpolisier, så är inrättandet af sådana

*Angående
åtgärder för
släckande af
skogseld.*

känhända en nyttig åtgärd, men jag anser, att den är så ytterst litet effektiv för vinnande af det mål, man vill vinna, nemligen effektiv släckning af skogseld. Vår nuvarande byggningsabalk innehåller åtskilliga bestämmelser, som äro både otidsenliga och otillräckliga, och skall en förändring göras i det syfte, som motionären och vi alla vilja, så skall en genomgripande förändring af byggningsabalken i detta afseende göras. Ty det är icke tillräckligt att hafva brandpolis. Man måste äfven hafva rätt att uppbåda folk inom socknen, det dugliga och arbetsföra manskap, som finnes tillgängligt. Och just för att få effektiva bestämmelser i sådant afseende har utskottet ansett, att en mycket större och kraftigare åtgärd behöfves, än nu föreslagits. Skulle Riksdagen antaga detta förslag, så, långt ifrån att, som herr Bystedt sade, Kongl. Maj:t skulle kunna vidtaga en omarbetning af lagförslaget, skulle kanske denna åtgärd blott fördröja den reform, vi alla önska. Derfor yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr Olofsson i Digernäs: Jag vill endast bemöta hvad herr Sandén nämnde, att det skulle vara oresonligt att stifta lag för kommuner, som icke hade skog, och der alltså icke skogseld förekommer. Ja, det har jag icke fordrat, utan jag har anhållit, att det skulle tillsättas *för ändamålet erforderligt antal* brandpoliser. Det tycker jag skulle vara klart äfven för herr Sandén, att, när det icke finnes skog och icke skogseld kan förekomma, det icke behöfver tillsättas någon brandpolis.

Öfverläggningen var härmed afslutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o) på bifall till utskottets hemställan och 2:o) på afslag derå och bifall till den af herr Olofsson i Digernäs afgifna motionen, i hvad densamma afsåge åläggande för kommunerna att för skogselds hämmande tillsätta för ändamålet erforderligt antal brandpoliser. Herr talmannen ansåg sistnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren med afslag å tredje tillfälliga utskottets hemställan i dess förevarande utlåtande, n:o 25, bifaller den af herr Olofsson i Digernäs afgifna motionen, i hvad densamma afser åläggande för kommunerna att för skogselds hämmande tillsätta för ändamålet erforderligt antal brandpoliser, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställen.

Angående åtgärder för släckande af skogseld. (Forts.)

Omröstningen utvisade 86 ja men 124 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställen.

§ 7.

Efter föredragning vidare af Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 26, i anledning af väckta motioner om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående åtgärder i fråga om importen af och rörelsen med artificiella sötämnen, lemnades ordet på begäran till

Angående åtgärder i fråga om importen af och rörelsen med artificiella sötämnen.

Herr Pantsarhielm: Herr talman! Jag har begärt ordet egentligen endast för att göra ett berigtigande, som rör tredje man, men innan jag gör detta, ber jag att å min ärade medlemmarnas och mina egna vägnar få tacka utskottet för den omsorgsfulla utredning, som det gifvit den i motionen framställda frågan.

Hvad berigtigandet angår, vill jag påpeka, att i en af bilagorna till motionen, innehållande redogörelse för analyser, verkställda af Kristianstads kemiska station, förekommer bland annat den uppgiften, att lageröl från Åby-klippans ångbryggeri skulle innehålla sackarin. Med anledning af denna uppgift har jag från verkställande direktören i nämnda bryggeribolag erhållit en skrifvelse, deri han säger, att ett dylikt resultat af analysen endast kan ha föranledts deraf, att den, som tappat ölet, ditlagt sackarin, ty vid bryggeriet har aldrig användts sackarin. Han styrker detta sitt påstående dels med intyg från bryggeriets mångårige bryggmästare, dels med intyg från samma kemiska station, som gjort den af mig omnämnda analysen, dels äfven med en redogörelse för analys af ifrågavarande öl, verkställd vid andra kemiska stationer. Deraf visas, att något sackarin icke användes vid Klippans ångbryggeri.

Då jag icke har velat, att ens skenet af oförtjent misstanke skulle kastas på ett välkändt bryggeri och dess fabrikation till följd af de analysintyg, som lemnas i min motion, har jag begagnat mig af detta tillfälle, det enda, vid hvilket jag kan göra detta berigtigande, och anhåller jag, herr talman, att den viktigaste af de skrivelserna åtföljande verifikationerna, måtte få inflyta i dagens protokoll. Densamma är af följande lydelse:

»I egenskap af teknisk chef och bryggmästare vid Åby-Klippans ångbryggeri får jag härmed på begäran af nämnda ångbryggeri-aktiebolags verkställande direktör på heder och samvete samt under edspligt intyga, att sackarin under senast gångha 10

Angående
åtgärder i
fråga om im-
porten af och
rörelsen med
artificiella
sötämnen.
(Forts.)

åren här hvarken inköpts eller af mig eller mina underhafvande användts vare sig till bryggeriets ölfabrikat eller annat ändamål i bryggeriet.

Klippan den 6 mars 1902.

M. Likeij.»

Herr Lyckholm: Jag har begärt ordet endast för att lemna några ytterligare upplysningar till den af utskottet här intagna utredningen.

Motionärerna hafva båda påvisat, att sackarin användes till stor del i maltdrycker, och det uppgifves i herr Pantzarhielms motion, att 4 1/2 procent af de undersökta profven skulle innehålla sackarin. Men då de undersökta profvens antal endast uppgick till 24 eller 25 och af dessa blott ett enda befunnits innehålla sackarin, får detta resultat naturligtvis icke läggas till norm för ett allmänt bedömande af i Sverige förekommande ölsorter. Då nu den ärade motionären har upplyst om, att ett misstag i detta fall blifvit begånget, förefinnes ju ingen som helst anledning att närmare fästa sig vid den ifrågavarande uppgiften.

Inom svagdrickstillverkningen har sackarin vunnit en mycket stor användning, och jag ber att få fästa herrarnes särskilda uppmärksamhet derpå, att denna omständighet är af stor national-ekonomisk betydelse. Enligt till den s. k. maltdryckskomitén lemnade uppgifter förbrukades i Sverige år 1897 1,156,000 hektoliter svagdricka. Af år 1895 verkställda undersökningar visas, att svagdrickats ursprungliga extrakthalt då utgjorde 4,8 procent; vid liknande undersökningar år 1901 visade det sig, att extrakthalten sjunkit till 3,8 procent. För att tillverka 1,156,000 hektoliter svagdricka — för att utgå från den till maltdryckskomitén lemnade uppgiften om den årliga svagdrickskonsumtionen inom landet — med en extrakthalt af 4,8 procent fordras 13,706,000 kilogram korn, men när den ursprungliga extrakthalten nedsättes till 3,8 procent, fordras det blott 10,859,000 kilogram korn. Hvilken roll detta spelar för landtbruket, är tydligt. Genom nedsättningen af extrakthalten minskas kornåtgången med 2,847,000 kilogram, och om man beräknar, att en tunna korn väger 114 kilogram och att på ett tunnland kan skördas 12 tunnor korn, så inträder genom den ifrågavarande minskningen af extrakthalten en minskad odlingsmöjlighet, uppgående till 2,000 tunnland.

Motionärerna hafva angifvit siffrorna för sackarinets förekomst i undersökningar, som verkstälts åren 1898 och 1901. Jag är i tillfälle att meddela resultatet af ytterligare en undersökning, verkställd år 1895. Enligt denna visade det sig, att 33 procent af de undersökta svagdricksprofven innehöll sackarin, medan åter motsvarande siffra var år 1898 46 och år 1901 61. Sackarinförbrukningen är alltså i tillväxt, och jag vill därför å ölbryggarnes vägnar uttala den förhoppningen, att i en möjligen blif-

vande lagstiftning rörande sackarin måtte intagas förbud mot att sackarin användes som tillsats i närings- och njutningsmedel.

Jag ber därför att få instämma med utskottet i dess hemställan.

Angående åtgärder i fråga om importen af och rörelsen med artificiella sötämnen.
(Forts.)

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

Jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 8.

Föredrogs hvart för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 41, angående ytterligare ersättning åt herr J. Johansson för det af honom utförda uppdraget med utarbetande och utgifning af registret till Riksdagens protokoll med bihang för åren 1867—1899 m. m.;

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af en Skånska husarregementets musikkassa tillhörig fastighet i Helsingborg;

n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till indragna hospitalshemmanet $\frac{3}{8}$ mantal Lilla Råby n:o 16 i Malmöhus län hörande område m. m.;

n:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa delar af kungsladugården Borgholm i Kalmar län;

n:o 45, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af fyra till förra militiebostället $\frac{9}{16}$ mantal Gånarp n:o 4 i Kristianstads län hörande lägenheter;

n:o 46, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra profossbostället $\frac{1}{2}$ mantal Gånsta n:o 8 i Upsala län;

n:o 47, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående bildande af en fond för landtförsvarets byggnader och andra försvarsändamål:

n:o 48, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående

försäljning af vissa kronan tillhöriga tomter inom Marstrands stad.

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af den kronan tillhöriga fasta egendomen n:o 10 i kvarteret Kulberget mindre i Stockholm;

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till landtförsvaret af mark vid staden Visby för Gotlands artillerikår;

n:o 51, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord; och

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af kronan tillhörig mark vid Koskullskulle grufva i Norrbottens län.

§ 9.

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.*

Å föredragningslistan fans härefter upptaget statsutskottets utlåtande n:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af åtskilliga kronoegendomar m. m.

Under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden den 21 februari innevarande år hade Kongl. Maj:t i en samma dag aflåten, till statsutskottets förberedande behandling remitterad proposition (n:o 53) föreslagit Riksdagen,

ej mindre att medgifva:

att *dels* vid inträffande arrendeledighet af sådan under förvaltning af domänstyrelsen stäld och för statsverkets räkning utarrenderad egendom, hvilken i arrende lemnade mer än 500 kronor, men icke utöfver 700 kronor, *dels* i fråga om sådan kronoegendom, som ej varit för statsverkets räkning utarrenderad, men som uppenbarligen vore eller vid arrendeuppskattning funnes vara af sådan beskaffenhet, att för densamma icke kunde påräknas högre arrende än 700 kronor, *dels ock* beträffande till inköpt skogsegendom hörande område, som utan olägenhet för skogsskötseln ansåges kunna afyttras, det finge bero af Kongl. Maj:t att, efter omständigheterna i hvarje fall, förordna, huruvida egendomen eller området borde för kronan bibehållas eller till större eller mindre del försäljas;

att, der Kongl. Maj:t pröfvade försäljning af egendom, tillhörande någotdera af förstnämnda två slag, böra ega rum, den-

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

samma finge ske i enahanda ordning och på enahanda villkor, som i afseende å försäljning af egendom af samma slag nu vore enligt af Kongl. Maj:t och Riksdagen fattade beslut gällande;

att, der Kongl. Maj:t funne försäljning af område från inköpt skogsegendom böra ega rum, det finge på Kongl. Maj:t ankomma att för hvarje fall bestämma, huruvida kongl. brefvet den 29 maj 1874, angående försäljning af vissa hemman och lägenheter, eller kongl. brefvet den 25 september 1896, angående bestämmelser att tjena till efterrättelse i fråga om lägenheters upplåtande från kronans jordbruksdomäner, skulle i afseende å sättet och villkoren för försäljningen tillämpas; samt

att vid hvarje försäljning derjemte finge iakttagas de särskilda bestämmelser, Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt att, i allmänhet eller i vissa fall, för försäljningen meddela;

dock under vilkor, att de genom försäljning inflytande medel skulle användas för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark, och under iakttagande, att medlen borde inlevereras till riksgäldskontoret och der bokföras på sätt nu vore stadgadt angående köpeskillingarna för de kronoegendomar, som såldes enligt kongl. brefvet den 29 maj 1874;

än äfven att, under förutsättning af bifall till hvad Kongl. Maj:t här ofvan föreslagit, medgifva, att köpeskillingarna för de kronoegendomar af ofvan angifna slag samt till inköpta skogsegendomar hörande områden, rörande hvilkas försäljning beslut fattades under tiden till och med utgången af år 1903, finge för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark af Kongl. Maj:t disponeras och följaktligen på Kongl. Maj:ts requisition från riksgäldskontoret utbetalas.

Utskottet hemställde, att Kongl. Maj:ts förevarande proposition, i hvad den rörde frågan om hvilka kronoegendomar skulle till försäljning ifrågakomma, måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen måtte medgifva, att *dels* vid inträffande arrendeledighet af sådan under förvaltning af domänstyrelsen stäld och för statsverkets räkning utarrenderad egendom, hvilken i arrende lemnade mer än 500 kronor, men icke utöfver 600 kronor, *dels* i fråga om sådan kronoegendom, som ej varit för statsverkets räkning utarrenderad, men som uppenbarligen nu eller vid arrendeuppskattning funnes vara af sådan beskaffenhet, att för densamma icke kunde påräknas högre arrende än 600 kronor, *dels* ock beträffande till inköpt skogsegendom hörande område, som utan olägenhet för skogsskötseln ansåges kunna afyttras och uppenbarligen vore eller vid arrendeuppskattning funnes vara sådant, att för detsamma icke kunde påräknas högre arrende än 600 kronor, det finge bero af Kongl. Maj:t att, efter omständigheterna i hvarje fall, förordna, huruvida egendomen eller området borde för kronan bibehållas eller till större eller mindre del försäljas;

Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)

och förordade utskottet bifall till hvad Kongl. Maj:t i öfrigt föreslagit.

Vid utlåandet voro fogade reservationer:

af herrar *Pehrson* i Törneryd, *Persson* i Stallerhult och *Petersson* i Påboda, hvilka föreslagit, att Kongl. Maj:ts proposition i ofvan särskildt angifna del måtte på det sätt bifallas, att Riksdagen måtte *ej mindre* medgifva, att *dels* i fråga om sådan krono-egendom, som *ej* varit för statsverkets räkning utarrenderad, men som uppenbarligen vore eller vid arrendeuppskattning funnes vara af sådan beskaffenhet, att för densamma icke kunde påräknas högre arrende än 500 kronor, *dels ock* beträffande till inköpt skogsegendom hörande område, som utan olägenhet för skogsskötseln ansåges kunna afyttras och uppenbarligen vore eller vid arrendeuppskattning funnes vara sådant, att för detsamma icke kunde påräknas högre arrende än 500 kronor, det finge bero af Kongl. Maj:t att, efter omständigheterna i hvarje fall, förordna, huruvida egendomen eller området borde för kronan bibehållas eller till större eller mindre del försäljas;

af herr *Larsson* i Mörtlösa, som hemställt,

att Kongl. Maj:ts förevarande framställning måtte af Riksdagen bifallas.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr *Persson* i Stallerhult: Herr talman! För erhållande af medel för inköp af skogbärande eller till skogsbörd lämplig mark har Kongl. Maj:t här föreslagit, att Riksdagen må medgifva: »att *dels* vid inträffande arrendeledighet af sådan under förvaltning af domänstyrelsen stäld och för statsverkets räkning utarrenderad egendom, hvilken i arrende lemnade mer än 500 kronor, men icke utöfver 700 kronor, *dels* i fråga om sådan krono-egendom, som *ej* varit för statsverkets räkning utarrenderad, men som uppenbarligen vore eller vid arrendeuppskattning funnes vara af sådan beskaffenhet, att för densamma icke kunde påräknas högre arrende än 700 kronor, *dels ock* beträffande till inköpt skogsegendom hörande område, som utan olägenhet för skogsskötseln ansåges kunna afyttras, det finge bero af Kongl. Maj:t att, efter omständigheterna i hvarje fall, förordna, huruvida egendomen eller området borde för kronan bibehållas eller till större eller mindre del försäljas». Utskottet har vidtagit den ändringen i Kongl. Maj:ts förslag, att arrendesumman för sådan egendom, som af Kongl. Maj:t skulle kunna utan vidare försäljas, borde sättas till 600 kronor, i alla fall således en höjning från 500 kronor, som

det hittills varit, till 600 kronor. Några ledamöter inom statsutskottet, till hvilka äfven jag hör, hafva icke velat vara med om någon utsträckning af försäljningsrätten i nu försvarande hänseende.

Kongl. Maj:t stöder sig i denna del på den s. k. skogskomiténs förslag. Skogskomitén har nemligen utredt denna fråga och framlagt ett förslag i densamma. Innan Kongl. Maj:t inkom till Riksdagen med sitt förslag, hade af åtskilliga myndigheter infor drats utlåtanden öfver skogskomiténs förslag. Några af dessa myndigheter hafva icke haft något att anmärka mot skogskomiténs förslag, medan andra återigen haft stora betänkligheter beträffande detsamma och därför också för sin del afstyrkt det.

Jag skall endast uppläsa några rader af de länsstyrelser utlåtanden, som afstyrkt förslaget. I dessa utlåtanden innefattas nemligen de grunder, på hvilka reservanterna ansett sig ej kunna vara med om förslaget. Jag skall emellertid icke uppläsa allt, utan endast det, som berör förevarande fråga. Konungens befallningshafvande i Östergötlands län hade anfört, »att genom den föreslagna försäljningen af kronoegendomar med arrenden öfver 500 kronor, men ej utöfver 700 kronor antalet kronoegendomar komme att å nyo underkastas en afsevärd minskning, hvarigenom för personer med ringa kapitaltillgång försvårades möjligheten att förskaffa sig arrenden på lämpligen afpassade vilkor.» Det är den sista meningen, på hvilken jag vill lägga tonvigten, eller att för kapitalfattiga arrendatorer försvårades möjligheten att erhålla arrenden på lämpligen afpassade vilkor.

Konungens befallningshafvande i Jönköpings län har samma åsigt och sade bland annat, »att äfven de mindre kronoegendomarna, som utarrenderades på 20 år med optionsrätt, hade sin stora betydelse för den talrika klass af dugliga jordbrukare, som i följd af bristande tillgångar ej kunde förvärfva egna jordbruk, men såsom arrendatorer af kronoegendomar genom arbete och sparsamhet kunde komma i tillfälle att försörja sig och sina familjer samt någon gång vinna ekonomiskt oberoende för ålderns dagar».

Äfven Konungens befallningshafvande i Malmöhus län har samma åsigt och säger, att den rätta vägen för medels beredande vore, att statsmedel dertill anvisades de år, då statsinkomsterna lemnade öfverskott.

Så kommer Konungens befallningshafvande i Skaraborgs län. Konungens befallningshafvande i detta län har hänvisat till förut under åren 1881 och 1887 af nämnda myndigheter afgifna särskilda yttranden. Yttrandet af år 1881 afsåg äfven försäljningsrätt, ehuru för mindre egendomar, än nu är ifrågasatt, under det att yttrandet år 1887 afsåg rätt att försälja lika värdefulla egendomar, som nu föreslagits. Konungens befallningshafvande förklarade sig nu vidhålla de deri uttalade åsikter om behofvet och

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

lämpligheten deraf, att staten bibehölle sina jordbruksfastigheter för utarrendering, enär staten derigenom kunde bereda tillfälle till gagnande verksamhet för dugliga jordbrukare, hvilka icke egde tillräckligt kapital till förvärfvande af egen, för deras verksamhetsförmåga passande jordbruksfastighet,» och hade Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansett sig »icke kunna förorda bifall till förslaget, att, för beredande af medel till inköp af skogsmark, sådana kronans jordbruksfastigheter, för hvilkas bibehållande ej särskilda skäl talade, skulle försäljas, oberoende af deras storlek.»

Det kunde vara nog att åberopa det nu upplästa såsom skäl för reservanternas yrkande, hvilket endast afser egendomar af mer än 500 kronors arrendevärde. Men jag skall dock be att med ytterligare några ord få bemöta de skäl, som varit bestämmande för Kongl. Maj:t och utskottet vid framläggandet af detta förslag. Det säges, bland annat att det skulle vara förmånligt för ifrågasvarande arrendatorer att kunna uppträda såsom köpare af de utaf dem arrenderade egendomarna. Men enligt de iakttagelser, som jag gjort, lär det vara högst sällan, som en arrendator är i tillfälle att uppträda såsom köpare till sin arrendegård. Är han så kapitalstark, så spekulerar han säkert redan, under det han sitter vid arrendet, på att förvärfva sig ett godt hemman, men sitter deremot troligen icke och väntar på, att den egendom, som han arrenderar, skall säljas och han kunna blifva egare till densamma.

Jag undrar för öfrigt, om det icke är bättre att hafva en arrendatorsklass, som reder sig bra, än en hemmansegareklass, som är skuldsatt öfver öronen och reder sig illa. Jag tror, att en arrendator kan reda sig bättre och lättare försörja sin familj än en person, som väl eger den torfva han innehar, men tillika är skuldsatt.

Vidare har det sagts, att förvaltningskostnaderna för ifrågasvarande egendomar äro allt för höga. Jag tror emellertid, att detta icke håller alldeles streck. Ser man nämligen efter, huru förvaltningskostnaderna för jordbruksdomänerna ställa sig i förhållandena till de arrendelöpp, som deraf inflyta, så finner man, att den lokala domänförvaltningen kostar 87,000 kronor, under det att de under denna förvaltning lagda egendomarne inbringa i arrende närmare 2 $\frac{1}{2}$ millioner kronor. Förvaltningskostnaderna utgöra alltså endast omkring 3 $\frac{1}{2}$ procent. Man kan icke säga, att detta är allt för dryga kostnader. För öfrigt är arrendeinkomsten större, än den nämnda siffran angifver, ty vid arrendeafतालens uppgörande är man berättigad att föreskrifva och föreskrifver också i de flesta fall nybyggnadsskyldighet, motsvarande 10 % af arrendesumman. Denna nybyggnadsskyldighet, som icke ingår i den betingade arrendesumman, utan föreskrifves bland öfriga villkor för arrendet, synes alltså ej, då man endast anför siffran för sammanlagda arrendebelöppen. Går man åter till de

egendomar, som kallas skogsegendomar, så tror jag, att man får andra siffror att räkna med i afseende å förvaltningskostnader. Under de senaste åren har man af skogsdomänerna i medeltal haft en inkomst af $7\frac{1}{2}$ millioner kronor, ena året något mera och andra året något mindre. För innevarande år har faststälts en stat för skogsförvaltningen af $2\frac{1}{2}$ millioner kronor. Detta utgör $33\frac{1}{3}$ procent af afkastningen. Man kan icke säga, att man gör en klok affär, när man säljer jordbruksfastigheter, som draga en förvaltningskostnad af endast $3\frac{1}{2}$ procent, och i stället köper skogsegendomar, som draga en förvaltningskostnad af $33\frac{1}{3}$ procent. Det kan ju hända, att dessa skogsegendomar, som nu köpas, i en framtid lemna inkomster, men det kommer nog att dröja, innan de ens betäcka förvaltningskostnaderna.

Om man nu bifaller reservanternas hemställan, så har man ju i allt fall ett stort antal egendomar, som enligt derom fattadt beslut skola försäljas, men ännu icke blifvit försålda, nemligen egendomar under 500 kronors arrendevärde. Det lär väl vara alldeles tillräckligt, om dessa utbjudas under de närmaste åren. Men det är icke nog med dessa egendomar, som enligt redan fattadt beslut skola försäljas, utan såväl utskottets som reservanternas förslag innebär en betydlig utvidgning af försäljningsrätten. Äfven i reservanternas förslag hafva åtskilliga vilkor inflikats, som gå ut derpå, att egendomar, som förut icke kunnat försäljas, hädanefter skola kunna afyttras. Jemväl deruti stämma utskottets och reservanternas förslag öfver ens, att enligt båda förslagen medgifves rätt att sälja till inköpta skogsegendomar hörande områden, hvilka områden ej lära vara så få, ehuru handlingarne ej utvisa deras antal.

Jag håller före, att man skulle handla klokare, om man denna gång ej beslöte att försälja jordbruksfastigheter af öfver 500 kronors arrendevärde, utan åtminstone afvaktade tiden.

Nu säger man, att om man icke besluter detta, så får man ej medel till inköp af skogbärande mark. Men jag vill anföra ett exempel, som visar, att man kunde behålla ifrågavarande egendomar och ändock erhålla medel till inköp af sådan mark. Dessa egendomar, som ligga emellan 500 och 600 kronors arrendevärde, äro till antalet 266. Om man beräknar, att en hvar af dem lemna en arrendeinkomst af 600 kronor, så blir det en sammanlagd arrendeinkomst af 159,600 kronor. Om man nu ansloge denna arrendeinkomst till inköp af skogsmark, så finge man för detta ändamål en i det närmaste lika stor årlig summa, som skulle erhållas, derest egendomarne försåldes samt försäljningssumman fördelades på 20 år. Om man nemligen delar ifrågavarande egendomars taxeringsvärde med 20, så får man en summa af 189,000 kronor. Skilnaden är alltså endast omkring 30,000 kronor. Man skulle, om man förföre så, efter de 20 åren hafva egendomarne qvar samt likväl hafva kunnat köpa skogsmark för

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)

nästan samma summa. Detta är väl en ofantligt stor fördel för dessa arrendatorer, hvilka — jag vågar begagna ordet — blifva beröfvade sin optionsrätt, hvarå de sätta stort värde och som kanhända är det värdefullaste de ega.

Jag för min del ber därför att få yrka bifall till den af herr Pehr Pehrson, mig och herr Pettersson afgifna reservationen.

Häruti instämde herrar *Sandén, Andersson* i Vestra Nöbbelöf, *Mallmin, Ericsson* i Ahlberga, *Jansson* i Djursätra, *Johanson* i Mossebo, *Jansson* i Edsbäcken, *Lindgren* i Islingby, *Andersson* i Hasselbol, *Johansson* i Aflösa, *Bengtsson* i Häradsköp, *Jonsson* i Hökhult, *Persson* i Borrbý, *Pettersson* i Tjärsta, *Lorichs* och *Andersson* i Pettersborg.

Härefter yttrade:

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Odelberg: Herr talman! Mina herrar! Det har varit en allmänt proklamerad trossats, att staten icke bör befatta sig med affärsrörelse, utan öfverlemna åt den enskilda företagsamheten att ensamt dermed taga befattning, hvarigenom billigare och bättre skötsel stode att vinna.

Med tillämpning af denna grundsats har den svenska staten med mycket frikostig hand så godt som skänkt bort sina grufvor och skogar. Den enskilda företagsamheten har emellertid i allmänhet visat sig ej ega förutsättningar för bedrifvande af rationell skogsskötsel. Vinstbegäret har varit för stort. Skogarne hafva blifvit ödelagda, och på åtskilliga trakter i vårt land kan man verkligen befara skogsbrist.

I andra länder har man försökt så vidt möjligt att bibehålla skogarne i statens hand. För närvarande finnas, mig veterligen, icke mer än två europeiska länder, nemligen Österrike och Norge, der de allmänna skogarnes areal i förhållande till den enskilda skogsarealen är så liten som i vårt land.

För att afhjelpa detta missförhållande har svenska Riksdagen mycket frikostigt ställt medel till Kongl. Maj:ts förfogande att användas till ökande af arealen utaf statens skogar. Riksdagen har nemligen dels medgifvit, att de medel, som inflöte genom försäljning af sådana mindre kronoegendomar, som ej inbragte mera än 500 kronor i årligt arrende, skulle få användas till inköp af skog och till skogsbörd tjenlig mark, dels ock under de tre sista åren med frikostig hand till Kongl. Maj:ts förfogande ställt direkte anslag för samma ändamål af icke mindre än 1½ million kronor om året. Då jag till följd deraf, att andra stora kraf ställas på innevarande Riksdag, icke ansett mig kunna föreslå Kongl. Maj:t att nu åter äska direkt anslag för ifrågavarande ändamål, har jag funnit det vara min oafvisliga pligt att söka

vidtaga åtgärder i syfte, att dessa skogsinköp, hvilka jag anser vara alldeles nödvändiga, måtte kunna få fortgå i något så när samma skala som hittills eller åtminstone i större utsträckning, än som skulle blifva förhållandet, om för ändamålet ej finge användas mera, än hvad som kunde inflyta vid försäljning af egendomar med högst 500 kronors arrendevärde. Till detta ändamål har förevarande proposition, afseende rättighet för Kongl. Maj:t att försälja kronoegendomar, som lemna intill 700 kronor i arrende, framkommit. Blott en statsutskottsledamot har velat biträda detta förslag, under det majoriteten ansett, att försäljningsrättigheten skulle stanna vid egendomar, som lemna i arrende 600 kronor. Tre inflytelserika ledamöter anse åter, det någon utsträckt försäljningsrättighet ej bör medgifvas.

Såsom skäl härför har anförts, att ett stort antal arrendatorer skulle beröfvas sitt lefvebröd derigenom, att de af dem arrenderade egendomarne försälldes. Detta skäl har dock förut ej fått gälla, då Riksdagen beslutat försäljning af ett långt större antal egendomar, än nu är ifrågasatt. För öfrigt är det ej någon svårighet att i vårt land få arrendera jord, och en enskild persons arrendator är i intet afseende sämre lottad än kronans. Den enskilde är nog lika angelägen att få behålla en skötsam arrendator som kronan. Genom försäljning af de små kronoegendomarne beredes för öfrigt möjlighet för arrendatorerna att blifva sjelfegande genom inköp af det förut arrenderade hemmanet, hvaraf de äfven i ganska stor skala hittills begagnat sig, tack vare de förmånliga betalningsvilkor, staten medgifvit. Alla på de till försäljning afsedda egendomarna befintliga torpare och backstugusittare, hvilka under tidernas lopp medgifvits rätt att uppföra hus, beredas äfven tillfälle att, om möjligt, få tillösa sig den utaf dem disponerade jorden, hvarigenom äfven den så kallade egna-hemsiden kraftigt främjas.

Här har vidare anförts, att det vore olämpligt att sälja dessa egendomar, som, i jämförelse med skogsmark, lemnade en stor inkomst. Jag är i likhet med herr Persson i Stallerhult icke någon vän af att afyttra statens fastigheter; men då här är fråga om att försälja jordegendomar, som endast gifva en obetydlig ränta — för närvarande något öfver 3 % å taxeringsvärdena — tror jag icke, det kan vara olämpligt, då försäljningssummorna vanligen pläga uppgå till 50 % öfver taxeringsvärdena, att i stället skaffa sig skogsmark, som nog inom loppet af några få år kommer att gifva samma, om ej högre, ränta än dessa jordegendomar, hvilka för öfrigt skötas fullt ut lika väl i den enskildes hand som i statens.

Så är ej förhållandet med skogarne, och för att åt våra efterkommande sörja för skogstillgång, äro nog statsinköpen nödvändiga. Vi måste gent emot våra efterkommande söka för-

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

sona hvad föregående generationer och äfven vi brutit genom att tillstådja en ohejdad skogssköfling.

Herr Persson gjorde en jämförelse mellan de stora kostnader, som statens skogsegendom drager gent emot statens domäner. Men dervid får tagas i betraktande, att staten icke sjelf sköter dessa domäner, utan bortarrenderar dem. De enda utgifter, staten i detta fall har, är för syner och en och annan nybyggnad. Hvad skogsegendomen beträffar, så är dermed ett annat förhållande. Staten kan numera icke i södra och mellersta delarne af landet åtminstone med fördel sälja skog på rot, utan måste förädla virket. Så t. ex. kölar staten inom en enda kronopark öfver 12,000 stigar kol. Å andra förädlas virket genom sågning. Försäljningssumman härför går direkt till statsverket, men kostnaden för kolningen utgår från förslagsanslaget till kronoskogarnes förvaltning. Dessa kostnader måste naturligtvis blifva ganska stora. På de allra flesta egendomar, som inköpas af staten, är skogen vanskött och kräfver stora kostnader för rensning, sådd och plantering. Jag tror dock, att det nedlagda kapitalet med tiden kommer att gifva god ränta.

Herr Persson har vidare föreslagit, att man skulle använda de från de till försäljning föreslagna mindre kronoegendomarne inflytande arrendemedel till inköp af skogsmark. Ja, då slår man in på den vägen, jag i år velat undvika, nemligen att begära ett direkt anslag af Riksdagen. Ty statsinkomsterna minskas ju med arrendebeloppen för dessa mindre egendomar, hvilka belopp enligt herr Perssons beräkning uppgår till 159,000 kronor. Jag ber härvid få erinra, att beloppen i sjelfva verket icke uppgå till den angifna summan. Derifrån måste nemligen dragas en hel del förvaltningskostnader och äfven utgifter för byggnader, som på statens bekostnad uppföras på egendomarne.

Jag ber eder, mina herrar, att, innan I fatten edert beslut, tänka på, att det är en ofantligt stor angelägenhet, som det här är fråga om.

Herr Pehrson i Törneryd: Herr talman! Just den omständigheten, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet senast berörde, eller att här föreligger en verkligt stor fråga, är det, som gjort, att jag jemte två andra ledamöter af statsutskottet funnit anledning att hysa en annan mening än den, som gjort sig gällande inom utskottet.

Frågans största vikt ligger, så vidt jag kan förstå, i dess sociala betydelse. Det är för landsbygdens befolkning en ingalunda oviktig sak, om genom statens bemedling der skapas en, om icke burgen, så åtminstone välmående arrendatorsklass. Nu invänder man häremot, att det vore bättre, om dessa arrendatorer finge köpa de lägenheter, hvarom nu är fråga, än arrendera dem. Ja, någon gång kan nog så vara förhållandet. Jag tror, att, om

man varit i tillfälle att närmare granska denna sak, man skulle funnit, att de flesta, som sitta såsom arrendatorer, ha det bra stäldt såsom sådana, men att de äro i alldeles för knappa ekonomiska omständigheter för att kunna uppträda såsom köpare. De skulle dervid blifva tvungna att skuldsätta sig, vissa af dem i alldeles för hög grad, hvilket åter skulle förorsaka, att de komme i brydsamma omständigheter.

Herr statsrådet nämnde också, att man genom den af Kongl. Maj:t föreslagna åtgärden skulle kunna främja den s. k. egna-hems-frågan. I vissa fall tror jag nog, att så komme att blifva förhållandet, men icke beträffande de flesta. Om man nemligen tänker sig, att dessa små jordbrukare inköpa mindre arrendegårdar för att sedan i sin ordning stycka dem, hvilket ju är sannolikast, enär tidsriktningen är sådan, kan det lätt hända, att dessa styckade egendomar blifva af så litet värde, att de blifva alldeles otillräckliga för egarne att med familj derpå få sin bergning. Ligga deremot dessa sönderstyckade egolotter i närheten af industriella anläggningar, då kunna egarne och deras barn tidtals få arbete der och taga sina hufvudsakliga inkomster derifrån. I sådana fall främjar man den s. k. egna-hems-frågan, men icke i öfriga antydda fall.

Nu ser jag icke någon synnerligen stor fara i ett bifall till statsutskottets förslag, som ju ligger midt emellan Kongl. Maj:ts förslag och det förslag vi reserverter framställt. Utskottet föreslår nemligen, att endast sådana kronoegendomar, hvilkas arrendevärde ej öfverstiger 600 kronor, skola få försäljas, då deremot Kongl. Maj:t föreslår, att samma värde ej bör få öfverstiga 700 kronor, och vi reserverter, att det ej bör få öfverstiga 500 kronor. Men i alla fall har jag, på de skäl jag redan antydt, trott, att vid pröfningen af förevarande ärende äfven borde tagas i skärskådande den synpunkt, som af reserverterna här blifvit framhållen.

Herr statsrådet nämnde vidare, att vi lång tid hållit på med att försälja dessa mindre kronoegendomar. Ja väl, men låt oss icke glömma, att vi börjat med dem, hvilkas arrendevärde utgjorde 200 kronor, 300 kronor och 400 kronor. Så långt är allt godt och bra. Men nu, när det är fråga om att öfverskrida ett arrendevärde af 500 kronor, tror jag, vi böra se frågan äfven ur en annan synpunkt. I likhet med herr Carl Persson kan jag icke underkänna den stora betydelse, som ligger deri, att, om man å ena sidan tänker sig, att Riksdagen årligen anvisade ett belopp, motsvarande arrendesumman här i fråga, eller 159,000 kronor för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark, och å andra sidan, att man erhöle en summa af 189,000 kronor årligen under 20 år, om man försälde egendomarne, man i förstnämnda fall under de 20 åren årligen hade 159,000 kronor till inköp af skogbärande mark och dessutom egendomarne i behåll, men i

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

Angående
försäljning
af särskilda
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)

andra fallet 189,000 kronor årligen, men vore af med egendomarne efter de 20 årens förlopp.

På de skäl, som den förste talaren anfört och äfven på grund af hvad jag nu i korthet tagit mig friheten anföra, ber jag, herr talman, att få yrka afslag å statsutskottets hemställan och bifall till den af mig afgifna reservation.

Herr *Lundell* instämde häruti.

Herr Göransson: Ut i sitt förslag hade 1896 års skogskomité hemställt, bland annat, att för ökande af statsskogarne inköp af skogsmark fortfarande måtte ega rum i så stor utsträckning, som vore förenligt med försigtig statshushållning, samt att för beredande af medel härtill

dels sådana kronans jordbruksfastigheter, för hvilkas bibehållande ej särskilda skäl talade, måtte försälas, oberoende af deras storlek, och

dels åt domänstyrelsen måtte uppdragas att, sedan hushållningsplaner blifvit fastställda för inköpta skogsegendomar, till Kongl. Maj:t göra framställning om försäljning af till dessa egendomar hörande inegojord.

Till framställande af detta förslag hade komitén föranledts af öfvertygelsen, att det vore synnerligen önskvärdt, att staten i sin hand samlade större del af landets skogsmark, än hvad nu vore fallet. Till stöd för förslaget hade komitén bland annat gjort en jmförelse mellan statsskogarne i vårt land och i åtskilliga främmande länder.

Nu har Kongl. Maj:t föreslagit, att äfven de kronoegendomar, hvilka i arende lemnade mer än 500 kronor, men icke öfver 700 kronor, skulle få försälas, och att de genom försäljningen inflytande medlen skulle få användas för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark. Inom statsutskottet ha derom olika meningar gjort sig gällande. Utskottets majoritet har hemställt, att ifrågavarande siffra beträffande arendevärdet ej borde sättas högre än 600 kronor. Tre ledamöter ha deremot ansett, att utskottet gått för långt, och yrkat afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

En annan reservant återigen har ansett utskottets förslag vara för litet omfattande och icke gå nog långt; han har derför reserverat sig med yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Det vill då synas mig, som om utskottets majoritet gått en lämplig medelväg, när den satt siffran till 600 kronor. För närvarande finnes det 612 egendomar tillgängliga för att försälas, som ge ett arrende af öfver 500 kronor och ha ett taxeringsvärde af 5,579,260 kronor. Om enligt Kongl. Maj:ts förslag kronoegendom, som i arrende icke lemnar mera än 700 kronor, också skulle få försälas, skulle det ytterligare komma till 505 egendomar med ett taxeringsvärde af 7,811,200 kronor. Om man enligt utskottets

förslag stannar vid egendomar med 600 kronors arrendevärde, skulle till de förut nämnda 612 egendomarne komma 266 egendomar med ett taxeringsvärde af 3,797,800 kronor. Det blir således enligt utskottets förslag tillsammans 878 egendomar med ett taxeringsvärde af 9,377,060 kronor, som skulle försäljas under de närmaste 20 åren. Det skulle bli i medtal pr år 44 egendomar med ett taxeringsvärde af omkring 465,000 kronor. Jag kan för min del icke finna, att detta är något så stort antal, att det skulle kunna utföra inflytande på de allmänna försäljningsprisen eller verka en nedtryckning af egendomarnes värde. Det tror jag icke, att dessa egendomsförsäljningar skulle komma att göra.

Emellertid ha olika meningar gjort sig gällande äfven bland de myndigheter, som ha yttrat sig öfver förslaget. Detta har tillstyrkts af Konungens befallningshafvande i 15 län; samma myndighet i ett par af dessa län har uttryckt såsom sin mening, att de egendomar, som gifva öfver 700 kronor i arrende och som under vissa förhållanden skulle kunna försäljas, dock för närvarande icke måtte komma att afyttras. Men i öfrigt ha Konungens befallningshafvande i dessa 15 län, som sagdt, tillstyrkt förslaget. Deremot ha Konungens befallningshafvande i 6 län afstyrkt all vidare utsträckning af försäljningen. Domänstyrelsen har tillstyrkt förslaget, men afstyrkt försäljning af dessa större egendomar, d. v. s. de, som gifva öfver 700 kronor, utom hvad beträffar de norrländska länen. Hushållningssällskapens ombud afstyrka beträffande Norrland och Dalarne. Landtbruksstyrelsen instämmer med domänstyrelsen, utom i fråga om Norrland och Dalarne, beträffande hvilka den instämt med hushållningssällskapens ombud.

Det har nu framhållits af reservanterna såsom ett hufvudskäl, att den ifrågasatta försäljningen skulle försvåra möjligheten för arrendatorer att förskaffa sig lämpliga arrenden och derigenom bereda sig bergning och utkomst. Jag tror icke, att det behöfver inverka så synnerligen, om dessa egendomar i större eller mindre utsträckning komma att försäljas. För min del har jag utgått från den synpunkten, att det vore lyckligare för en person att kunna förvärfva sig en egen torfva och ett eget hem, der han i alla fall känner sig sitta tryggare, än om han sitter på en arrenderad gård. Jag vågar säga, att denna åsigt äfven förut har uttalats såväl inom Riksdagen som på andra håll, och man har ju sökt att på allt sätt underlätta, att så många som möjligt bli satta i tillfälle att bereda sig egna hem. Här är det ju nu ett tillfälle enligt mitt förmenande att ytterligare utsträcka denna vackra tanke; och jag tror, att frågan ifrån den synpunkten, nemligen den sociala, har en långt större betydelse än ifrån synpunkten att bereda medel för inköp af skogar för statens räkning. Jag vill därför ej klandra, att medlen komma att användas på det sätt här föreslagits, men jag vill på samma gång nämna, att

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

jag tror det vore lika godt, om vi kunde få en skogslag till stånd, som tillhölle de enskilde att rätt vårda och bruka sina skogar. Det är verkligen icke så lätt, åtminstone på vissa orter i vårt land och synnerligast i Norrland, för en jordbrukande befolkning att taga sig fram, om det ej finnes skog att tillgå såsom binäring; och därför tror jag, att det vore på tiden att så snart som möjligt få något åtgjort dervidlag, nemligen att få till stånd en lag om vården af de enskildes skogar.

Emellertid anser jag, att man äfven från statsekonomisk synpunkt utan förlust kan vidtaga dessa försäljningar. Det har visserligen här åberopats, att dessa egendomar skulle kosta långt mindre i förvaltning än t. ex. statens skogar, men den jämförelsen har redan blifvit vederlagd af herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, så att jag ej behöfver närmare inlåta mig på den saken. Jag tror emellertid, att det också åtskilliga gånger har visat sig, att ej heller arrendatorernas lott alltid är så lycklig, ty vi veta, att statsverket åtskilliga gånger har fått göra eftergifter i fråga om arrendena, då dessa ej kunnat uttagas.

Jag är, som sagdt, af den åsigten, att det vore lyckligare, att så många som möjligt kunde bli satta i tillfälle att förvärfva sig en egen torfva; och jag tror äfven, att detta vore af mycket stor social och politisk betydelse för vårt lands framtid.

Herr talman! Med anledning af hvad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Larsson i Mörtlösa: Den framställning, som Kongl. Maj:t här gjort att få bestämma, huruvida de kronoegendomar, hvilkas arrende icke öfverstiger 700 kr., skola behållas för statens räkning eller försäljas, förefaller mig rimlig och skälig. Det har under årens lopp visat sig, att vid försäljning dessa egendomar betingat ett pris, som med mer än 50 procent öfverstiger deras taxeringsvärde. Det har äfven visat sig, att de arrendatorer, som förut innehafvt dessa gårdar, ofta ha inköpt dem till följd af de förmånliga betalningsvilkor, som härvidlag äro medgifna. Såsom vi veta, fördelas betalningen för dessa egendomar på en tid af sex år, så att $\frac{1}{6}$ betalas årligen. Köparen behöfver således ej betala hela köpeskillingen på en gång, utan får erlagga denna småningom och successivt.

Det har sagts, att detta är en social fråga, och det medgifver jag. Men det har visat sig vid dessa försäljningar, att egendomarne rätt ofta styckats, och att det på sådant sätt blifvit många små jordegare i stället för denne ende arrendator, som förut fans på gården. Så har i min hembygd Östergötland under förra året försålts en egendom, som sedermera styckats i tjugufem lägenheter, varierande i pris mellan 200 och 1,300 kr. En annan egendom har försålts och uppdelats i femton lägenheter, och ett hemman i Kristianstads län har delats i trettiosex

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

lägenheter, för hvilka högsta köpeskillingen för en lägenhet uppgått till 2,360 kronor.

Att det i ekonomiskt afseende är fördelaktigt att afyttra vissa af dessa gårdar, skall jag med ett exempel söka visa. Föregående år försålles i Malmöhus län — jag vill minnas, att det var i detta län — en egendom, som lemnade i årligt arrende 321 kr. 97 öre. Vid försäljningen betingade egendomen ett pris af 156,229 kr. 50 öre, och af detta exempel torde det vara tydligt, att det icke är lämpligt, att staten på detta sätt utarrenderar sina egendomar. I sådana fall är det ju skäl i att staten i stället försäljer dem.

Det har vidare framhållits, att egendomsprisen möjligen skulle kunna tryckas ned genom denna ytterligare försäljning af kronoegendomar. Det är ju här fråga om 505 stycken egendomar, hvilka under loppet af tjugu år skulle försäljas, och det blir ungefär 25 stycken per år eller en i hvarje län årligen. Det kan väl då ej vara tänkbart att anföra detta såsom ett skäl för afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

I sammanhang härmed vill jag erinra om det ändamål, till hvilket de inflytande köpeskillingarne skola användas, nemligen till skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark.

Med skäl måste erkännas, att regeringen lagt sig vinn om att för statens räkning inköpa skogsegendomar, och dylikt förvärf är ju något, som är synnerligen beaktansvärdt. Och då jag, som sagdt, anser, att ändamålet med dessa försäljningar, hvarigenom medel beredas för utvidgning af statens kronoparker, är synnerligen beaktansvärdt — jag förmodar, att det icke finnes någon af herrarne, som ej också anser det — skall jag för min del be att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Lindblad: Det är enligt mitt förmenande ett fel att lösa denna fråga så schablonmessigt. Men detta gör man genom att fortsätta på en sådan väg som denna, då man uppställer å ena sidan ett visst minimibelopp af arrende, under hvilket man skall försälja kronoegendomarne, och hvaröfver man å andra sidan icke får gå. Det är tvärtom enligt mitt förmenande med fullt skäl, som skogskomitén har angifvit önskvärdheten af att vissa kronodomäner *utöfver* detta belopp finge försäljas. Man har ju också påpekat, att det ofta är fallet, att byggnadskostnader måste nedläggas på dessa kronodomäner för att få dem i så godt skick, att de kunna bli väl utarrenderade. Och äfven om en arrendator åtagit sig ett arrende, kommer han snart efteråt med pretentioner, att byggnaderna skola sättas i det skick, att de motsvara nutidens fordringar. Vi se äfven, någonstädes i utskotts- betänkandet, hurusom kronan under de senare åren fått uppoffra ett så pass betydligt belopp som 3½ millioner kronor i byggnads- anslag och byggnadsersättning. Men jag hemställer till herrarne,

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

om herrarne tro, att detta medfört, att arrendena stigit med ett belopp, som motsvarar räntan på detta kapital. Detta är enligt mitt förmenande långt ifrån fallet, men det har varit nödvändigt för att få några arrendatorer och hålla kronans domäner i fullgodt skick, att kronan gjort dessa uppoffringar, så att derom är intet annat än godt att säga.

Emellertid är det en känd sak, att kronan såsom arrendegifvare arbetar under mycket tunga former. Skall t. ex. en nybyggnad företagas, orsakar detta arrendatorn mycket stora besvärigheter, och för att få den saken ordnad kräfvdes det vidlyftiga undersökningar. Dylika omständigheter göra, att man på allvar kan uppställa den satsen, att kronan är olämplig såsom jordbruksegare och arrendegifvare. Men jag tror knappast, att någon meningsskiljaktighet råder derom, att kronan i stället bör i allt större utsträckning förvärfva skogar. Det är många omständigheter, som tala för den saken, och därför behöfver jag ej nu spilla många ord derpå.

Nu tror jag, att det är utskottets förslag, som kommer att antagas af denna kammare och förmodligen äfven af Riksdagen, så att Kongl. Maj:ts förslag ej kommer att bifallas i högre måtto, än som förordats af utskottets majoritet. Derfor anser jag äfven, att det vore nyttigt, om man litet mer beaktade det förhållande, som skogskomitén gifvit anvisning på, nemligen att man medelst särskilda undersökningar borde utröna, huruvida icke äfven bland större egendomar många finnas, som med fördel för kronan kunde försälgas. Och jag vill, utan att med afseende på det föreliggande förslaget göra något yrkande, blott uttala den förhoppningen, att regeringen skall finna det angeläget att i speciella fall underställa Riksdagens pröfning framställningar om försäljning af en del större kronoegendomar, hvilkas afyttrande onekligen skulle, med hänsyn till sina stora byggnadskostnader och andra omständigheter, för staten medföra större fördel än deras bibehållande.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet Odelberg: Med anledning af den siste ärade talarens slutanmärkning ber jag att få påpeka, att regeringen litet emellan och flera gånger under hvarje riksdag framlägger dylika propositioner. När regeringen finner det icke vara lämpligt att i kronans hand bibehålla en egendom, som t. ex. gifver öfver 500 kr. i arrende, aflättes särskild proposition derom till Riksdagen om dess försäljning. Särskildt i dag har en sådan proposition af Riksdagen bifallits. Den afsåg en egendom, som gaf öfver 600 kr. i arrende; men som till följd af behofvet utaf nybyggnader skulle blifva för kostsam att i statens hand bibehållas.

Hvad nu beträffar försäljningen af ett så stort antal egendomar schablonmessigt, såsom den siste ärade talaren påpekade, är jag den förste att erkänna olämpligheten deraf. Kongl. Maj:t

har aldrig satt i fråga att ovilkorligen försälja alla egendomar, som gifva 700 kr. i arrende och derunder. Hvarje förslag om försäljning skall naturligtvis prövas af Kongl. Maj:t. Så vida det finnes någon större skogsareal till en sådan egendom, så behålles den. Finnes det flere sådana små egendomar, som ligga tillsammans och kunna bilda kärnan till en blifvande kronopark, behållas de, och man söker arrondera sig genom att köpa skog rundt omkring. Antalet egendomar, som under de närmaste tjugu åren skulle komma att försäljas, blir således på långt när ej så stort, som här uppgifvits, eller omkring 500, äfven om Kongl. Maj:ts proposition skulle bifallas.

Herr Pehrson i Törneryd talade något om faran för att på olämpliga ställen bilda egna hem. Dessa borde förläggas till närheten af industricentra eller städer. Herr Pehrson ansåg vidare, att det vore farligt, att staten sönderstyckade egendomarne i allt för små parceller. Våra åsigtter öfverensstämma härvidlag fullkomligt. Någon styckning af kronoegendomar förekommer ej annat än af sådana, som äro belägna invid större industricentra eller jernvägsstationer, men deremot medgifves sådana personer, som med tillstånd uppfört hus å kronoegendomar, hvilka skola försäljas, att oberoende af deras läge tillösa sig den mark, på hvilken husen äro uppförda. Talaren å östgötabänken angaf just fall, der kronoegendomar blifvit styckade i 15 och 20 lotter. Dessa egendomar voro just belägna i närheten af jernvägsstationer. Höga priser hafva på så sätt erhållits, och samme talare angaf ett fall, der en egendom, som blott gifvit något öfver 300 kronor i arrende, inbragt en försäljningssumma af öfver 100,000 kronor.

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

Herr Persson i Stallerhult: I mitt förra anförande påpekade jag, att optionsrätten är ganska värdefull för en arrendator och att han kommer att gå densamma förlustig, i händelse man bifaller utskottets förslag.

Häremot har man nu gjort den invändningen, att alla de personer, som arrendera en kronoegendom för mindre än 500 kronor, redan hafva förlorat sin optionsrätt. Ja, det är visserligen sant, men om man inser, att en sak icke är rätt, bör man väl icke utsträcka orättvisan ännu längre, utan då skall man låta det stanna dervid. Antag nu, att man verkligen ej handlat fullt korrekt mot arrendatorerna af de kronoegendomar som lemna högst 500 kronor i arrende, så skall man, synes det mig, ej deraf taga sig anledning att nu gå än längre. Och när man en gång beslutit att sälja de egendomar, som gifva mindre än 500 kronor i arrende, så anser jag för min del, att man bör stanna vid detta och låta de öfriga behålla sin optionsrätt.

I sammanhang härmed har det framhållits, att när man beredt torpare och backstugnsittare möjlighet att förvärfva den

Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)

jord, hvarå deras åbyggnader äro belägna, skall man bereda äfven arrendatorerna rättighet att köpa den egendom de arrenderat. Det är dock, mina herrar, en ofantligt stor skilnad mellan dessa två kategorier af personer. Riksdagen har beslutit, att för den händelse en eller annan person har egna åbyggnader, belägna på en jordbruksfastighet, som tillhör staten, hvilken den vill försälja, ha dessa husegare rätt att köpa den jord, på hvilken åbyggnaderna äro belägna, och ännu litet mer, men man har ej stadgat dylik förmån att köpa den arrenderade jorden för arrendatorer, som ha optionsrätt. Det är således en betydlig skilnad på detta. Husegaren får köpa den jord, hvarå hans hus är beläget, efter det uppskattade värdet. Så är icke fallet med arrendatorn, utan den förut utarrenderade egendom, som skall försäljas, utbjudes på öppen auktion, och arrendatorn har icke rätt att göra anbud och få detta anbud antaget framför andra spekulanter. Arrendatorn kan följaktligen köpa egendomen endast för den händelse, att han uppträder såsom köpare på auktionen. Således är det — som sagdt — stor skilnad i den delen mellan husegare och arrendator.

Nu säger herr Göransson, att det vore lämpligare för en person, om han kunde förvärfva en egen torfva, än att han fortsätter såsom arrendator. Ingen förnekar detta, men frågan är, huruvida arrendatorn *kan* det. Vore det så, att arrendatorn hade rätt att till det uppskattade värdet få köpa den egendom han arrenderar, vore det väl ingen, som skulle motsätta sig förslaget om att försälja kronoegendomar, som lemna ända till 600 kronor i arrende. Nu är det emellertid icke så. Arrendatorn kan ingalunda pretendera, att hans bud skall gälla öfver andra spekulanter, då han vill förskaffa sig eganderätten till den egendom, som är honom kär och på hvilken han nedlagt stora omkostnader.

Nu säges det vidare, att dessa egendomar draga så stora kostnader för nybyggnader. Det är sant, att de göra det, men det har sina orsaker. Då staten öfvertog militieboställena — till största delen äro ju dessa egendomar sådana — voro de i ett förfallet skick. Under de 20 år, som sedan förflutit, har största delen af egendomarne ombyggtts och försetts med goda åbyggnader, åtminstone de af dem, som äro något så när stora. Men jag ber att än en gång få betona, att på de egendomar, som skola försäljas, ha stora kostnader, 10 % af arrendevärdet, nedlagts för nybyggnader — icke för underhåll, ty det är arrendatorns skyldighet att underhålla byggnaderna. Jag har följt med ställningen i berörda afseende i min hemtrakt, i Skaraborgs län, som har de flesta egendomarne af dylik beskaffenhet — icke mindre än 235 stycken — men jag kan icke finna någon enda egendom med en arrendesumma mellan 5—600 kronor, för hvilken arrendatorn har rätt att få afdrag på arrendet, utan det

ser ut, som om dessa 10 procent skulle räcka till för de mindre egendomarne. När man deremot kommer till de större egendomarne, till dem, som gifva 1—4,000 kronor i arrende, får man se, att nybyggnaderna sluka 4 års arrende eller 0,2 af hela arrendesumman under arrendeperioden. Detta gäller ju emellertid egendomar, som icke skola säljas.

Angående försäljning af åtskilliga krono-egendomar m. m. (Forts.)

Herrarne få således icke förundra sig öfver att jag är angelägen om att få reservanternas förslag antaget af denna kammarare. I det län jag tillhör, hvilket, som jag nämnt, har de flesta egendomarne af denna beskaffenhet, är det icke mindre än 20 egendomar, som äro ifrågasatta att försälas, som skulle träffas af detta förslag. Detta innebär, att 20 arrendatorer skulle der blifva förlustiga sin optionsrätt och sin ställning som bergade män. Jag är nemligen förvissad om att det är få af dessa arrendatorer, som skulle kunna uppträda som köpare vid en eventuel auktion, utan de skulle komma i den ställning, att de finge lemna egendomen, då en annan spekulant, som kan bjuda mera, inköpte den. Hvad är det nemligen, som egentligen framkallat den starka klagan, som försports från jordbrukarnes sida, att jordbruket lider och sedan flera år tillbaka är i en betryckt ställning? Jo, det är den omständigheten, att jordbrukarne äro för högt skuldsatta. Den, som icke är skuldsatt, klagar icke, utan reder sig i alla väder, men den skuldsatte har svårt att reda sig på sitt jordbruk och försörja sig och sin familj. Skall man då ställa så till, att ytterligare 266 jordbrukare försättas i det predikamentet, att de antingen för att få behålla den egendom, de under en längre tid arrenderat, måste sätta sig i skuld eller också skola drifvas från gården? Det kan jag för min del icke vara med om, utan jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Henricson: Det torde icke vara något tvifvelsmål underkastadt, att det ur ekonomisk synpunkt skulle för staten vara fördelaktigt att sälja ifrågavarande kronodomäner för att med köpeskillingen för dem inköpa skogbärande eller till skogsbörd tjenlig mark. Jag vill också vara med derom, men det är en sak, som gör mig tveksam, nemligen att de arrendatorer, som innehafva dessa hemman, komma derigenom att gå miste om den optionsrätt, som de nu äro tillförsäkrade. De ha mången gång nedlagt ett drygt arbete, förenadt med stora kostnader, på att få gården i godt skick. Då de vistats på gården i 20 år och derutöfver, ha de växt fast vid denna torfva, och det vore derför hårdt, om de skulle behöfva lemna den. Nu förhåller det sig så i det län jag tillhör, att visserligen åtskilliga af innehafvarne inköpt den mark, de hittills ha arrenderat, men det har också händt understundom, att det kommit spekulanter från andra håll, som på öppen auktion betalt högre priser, än arrendato-

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

terna kunnat göra, synnerligast om det följt skog med till gården. Köparen af gården har då ofta realiserat skogen, betalt en del af köpeskillingen med inkomsten deraf, och sedan har han sålt gården igen.

Jag anser sålunda, att det vore önskligt, att man, i stället för att beröfva en arrendator en honom tillförsäkrad optionsrätt, kunde bereda honom tillfälle och företrädesrätt att köpa hemmanet till det värde, lokaldomänmyndigheten åsatt detsamma och som sedermera granskats af domänstyrelsen. Här har visserligen framhållits, att hemmen sålts till pris, som med 50 % öfverstigat det hemmanet åsatta taxeringsvärde, men detta är icke detsamma som det, den lokala förvaltningen åsatt. Under förutsättning, att detta senare är det rigtiga, måste man väl anse, att staten icke bör hafva högre pris för hemmanet. Det vore därför önskligt, om arrendatorn finge rätt att tillösa sig hemmanet efter detta pris.

Och under förhoppning, att förslag i sådant syfte i sinom tid måtte framkomma, vill jag förena mig med dem, som yrkat bifall till statsutskottets förslag.

Herr Månsson: Herr grefve och talman! Mine herrar! Jag har varit med i utskottet och deltagit i det slut, hvartill utskottet kommit. Jag har för min del ansett, att det förebragts så goda skäl för Kongl. Maj:ts proposition, att man i hufvudsak borde gå med på densamma. Jag hade icke heller haft något emot ett bifall till den kongl. propositionen i dess helhet, d. v. s. att egendomar, som icke lemna eller kunna påräknas lemna högre arrende än 700 kronor, finge försälas. Då emellertid från den afdelning inom statsutskottet, som behandlat denna fråga, förelåg förslag, att man denna gång borde stanna vid 600 kronor, ansåg jag klokast att förena mig med utskottsmajoriteten för att få ett enigt förslag från dem, som vilja något i denna fråga.

Först och främst har jag för min del ansett, att, då förvaltningskostnaderna för dessa små egendomar ofta förorsaka så dryga utgifter, att inkomsterna af egendomarne derigenom högst väsentligt reduceras, dessa egendomar redan ur den synpunkten böra afyttras. Dessa syner, besigtningar och resor medföra nemligen ofta dryga kostnader och inkräkta högst väsentligt på inkomsterna af gården. Dertill komma kostnaderna för alla dessa nybyggnader och dylikt, hvilka kostnader afgå och under många år komma att afgå från arrendet, innan staten kan påräkna någon inkomst af hemmanet. Detta är en omständighet, som jag anser, att man bör taga i betraktande, innan man räknar med dessa arrendeafgifter. Detta har också här framhållits af herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, och ingen lär väl vilja förneka, att det icke eger sin rigtighet.

Hvad som egentligen borde föranleda, att man icke skulle gå med på den kongl. propositionen, skulle vara, har man sagt, den *sociala* sidan af frågan. Men jag har verkligen aldrig kunnat tänka mig, att, om man vill bidraga till lösningen af den sociala frågan, det skulle vara bättre att bibehålla dessa arrendatorer än att låta dem blifva egare af hemmanen. Just i denna *eganderätt*, i denna förmån att oberoende sitta på sin torfva, ligger en högst väsentlig faktor för en god social ställning.

Nu kan man säga, och detta har också framhållits, att det är bättre att hafva en väl situerad arrendator på hemmanet än en mycket skuldsatt egare. Ja detta är nog riktigt, det är tydligt. Men är en arrendator väl situerad, så förefaller det mig, som om han också mycket väl kunde blifva egare af ett sådant hemman, hvarom nu är fråga. Jag tror sålunda, att en väl situerad arrendator utan svårighet kan köpa en sådan fastighet och således blifva egare af densamma. Han kan nemligen dels genom att inteckna gården, dels genom att sälja afsöndringar från densamma skaffa sig hvad han behöfver till köpeskillingens betalande. Just genom sådana afsöndringar skapas än flera egna hem, och det är ju *det* man sträfvar efter i denna kammare. Detta synes mig sålunda vara ett steg i den riktningen och just därför har jag varit med om att gå Kongl. Maj:ts framställning till mötes.

Nu har man sagt, att man skulle hembjuda egendomen åt arrendatorn och för ändamålet sätta ett saluvärde på densamma. Ja, detta skulle nog vara en förmån, men jag kan å andra sidan icke finna, att det vore rätt, om så skedde, ty skall en försäljning ega rum, bör egendomen gå till den högstbjudande, och man bör således icke bestämma annat, än att egendomen skall försäljas å offentlig auktion. Man bör således icke genom att på förhand bestämma ett visst pris onödigtvis fördyra gården för arrendatorn.

Ett annat förhållande att beakta synes mig vara, att, då skogar förekomma på sådana småhemman, som här äro i fråga, det är ofantligt svårt att kontrollera skogsskötseln, och ofta förekomma också oegentligheter. Det går sålunda icke alltid så rätt till på dessa kronans egendomar, och de blifva ofta både dyra och besvärliga. Detta torde äfven utgöra anledning att tänka på en förändring.

Dessa omständigheter hafva varit för mig bestämmande, då jag gick med på utskottets utlåtande. Men härjemte hafva såväl Kongl. Maj:t i den kongl. propositionen och de Konungens befallningshafvande, som yttrat sig i ärendet, som ock domänstyrelsen och landtbruksstyrelsen, hvilka äfven afgifvit utlåtanden, anfört mycket kraftiga skäl till förmån för det förslag, hvar till utskottet kommit och till hvilket jag nu ber att få yrka bifall.

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)

Herr *Andersson* i Helgesta instämde häruti.

Herr *Persson* i Tällberg: Herr talman! För min del vill jag helst och i första rummet se denna fråga från social synpunkt och endast i andra rummet från statsekonomisk. Men från hvilken ståndpunkt jag än efter bästa förstånd sökt skärskåda frågan, har det förefallit mig, som om utskottets förslag egde företräde framför reservanternas. Detta anser jag ligga i den större utvidgningen af möjligheten att skaffa sig egna hem, som utskottets förslag innebär. Det kan visserligen vara bra att hafva väl situerade arrendatorer, som sålunda hafva en ganska tryggad ställning, men en arrendator kan dock icke i det afseendet jämföras med den, som är sjelfegande, och det finnes dock en hel del både arrendatorer och andra, som skulle vilja med eganderätt förvärfva dessa fastigheter, men som nu icke kunna det på grund af nuvarande bestämmelser.

Hvad den statsekonomiska synpunkten angår, hafva vi från statsrådsbänken hört, huru det ställer sig med den saken, nemligen att en stor del af de arrendesummor, som inflyta, gå bort för nybyggnader.

Men det är ännu en sak, som jag fäst mig vid, och det är beräffande skilnaden i ordalydelsen i reservanternas förslag och statsutskottets förslag. Det står sålunda här i reservationen: »dels i fråga om sådan kronoegendom, som ej varit för statsverkets räkning utarrenderad, men som uppenbarligen är eller vid arrendeuppskattning finnes vara af sådan beskaffenhet, att för densamma icke kan påräknas högre arrende än 500 kronor,» således endast sådana egendomar, som *ej* varit för statsverkets räkning utarrenderade — och i utskottets förslag åter: »dels vid inträffande arrendeledighet af sådan under förvaltning af domänstyrelsen stäld och för statsverkets räkning utarrenderad egendom, hvilken i arrende lemnar mer än 500 kronor, men icke utöfver 600 kronor.» Häre synes mig ligga en ytterligare inskränkning i reservanternas förslag, så vidt jag fattat deras förslag rätt.

Huru jag än ser denna fråga, synes mig utskottet hafva hittat den gyllne medelvägen, såsom herr *Göransson* yttrade. Kongl. Maj:t har visserligen föreslagit, att man skulle gå något längre, nemligen till 700 kronor, och detta har äfven förordats af en talare, men jag ber emellertid, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Andersson* i Vestra Nöbbelöf: Herr talman! För min del anser jag icke, att man bör fästa alltför stort afseende vid de sociala synpunkter, som man här gjort gällande, ty de ha på långt när icke den betydelse, som man från visst håll sökt göra troligt. Om staten i detta fall utsträcker försäljningen af krono-

egendomar från dem, som ge 2—500 kr., ända upp till dem, som ge 6- eller 700 kr. i arrende, och sålunda på en tid af 20 år afyttrar omkring 500 dylika egendomar, är sådant i *socialt* hänseende icke af någon nämnvärd betydelse, allra helst som i vårt land icke råder någon brist på egendomar för dem, som vilja köpa. Ty vare sig det är fråga om små eller stora egendomar, finnes det alltid tillgång på sådana i snart sagdt hundratal och tusental.

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

Men nu frågas: om en person arrenderar en kronoegendom, hvilken han, efter nuvarande förhållanden, anser sig temligen säker om att få behålla, då han i arrende för densamma ger mer än 500 kr. och på densamma kanske nedlagt stora kostnader, huru går det med honom, i fall Riksdagen nu beslutar att egendomar, sådana som denna, skola försälas? Jo, han får naturligtvis gå ifrån alltsammans, då en sådan person oftast är i den ställning, att han icke kan köpa en dylik egendom. Jag undrar då, om denne arrendator får det bättre på detta sätt, när han måhända kommer i ungefärligen samma ställning som en stackars torpare, än om han fått sitta kvar som arrendator på egendomen, der han, oakadt den kanske var liten, lefde godt med sin familj? Jag undrar, hvilket som i socialt hänseende vore det bästa?

Det är nog bra, såsom här sagts, att sitta på den *egna* torfvan — det är det visst — *om* nemligen denna torfva är *betald*. Men skall en sådan här arrendator köpa den egendom han arrenderar utan att ega tillräckligt kapital dertill, får han det i regel sannerligen icke så bra. Ty det är en himmelsvid skilnad att sitta på egen torfva *skuldfri* och att häfta i skuld för densamma.

Här har också talats om den ekonomiska fördelen för staten att sälja dessa jordegendomar. Ja, det kan nog i vissa fall vara en ekonomisk fördel, men icke alltid. Om en kronoegendom har skog och i öfrigt är sådan som talaren på östgötabanken framhöll, då kan det nog vara en fördel för staten att sälja den, ty naturligtvis lemnar icke en dylik egendom staten i årsinkomst ett arrendebelopp, som någorlunda motsvarar egendomens verkliga värde. Men i vanliga fall och då på en sådan egendom endast finnes skog tillräcklig för husbehof, är det alldeles tydligt, att den icke kan ha samma värde som en egendom, hvilken jemte ett utmärkt läge har god tillgång på skog. Det förhåller sig icke heller i regel så, som från statsrådsbanken uppgifvits, att alla dessa egendomar vid försäljning skulle betinga ett pris uppgående till 50 % mer än taxeringsvärdet. Enligt en förteckning öfver under föregående år försålda kronoegendomar af ifrågavarande slag framgår, att priset på dessa egendomar uppgick till föga mer än 20 % utöfver taxeringsvärdet. Således stämmer icke den uppgiften.

Jag kan således icke finna annat, än att staten i detta fall bör behålla det staten har och med den försäljning, som redan

*Angående
försäljning
af åtskilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

är beslutad, anskaffa medel för inköp af skogbärande mark. Men att staten afhänder sig fastigheter, som ge öfver 500 kr. i arrende, anser jag icke vara rätt.

Då jag icke kan vara med derom, ber jag att få yrka bifall till herr Pehrsons m. fl. reservation.

Häruti instämde herrar *Ericsson* i Ofvanmyra, *Segerdahl*, *Jonsson* i Hökhult och *Nilsson* i Kattleberg.

Herr Lindblad: Talaren på skaraborgsbänken framhöll, att det ingalunda var de mindre eller minsta egendomarna, som med afseende på byggnader voro de mest betungade för kronan, utan att detta särskildt var fallet med de större. Denna omständighet utgjorde ock skälet, hvarför jag i det anförande, jag nyss hade betonade, att man ingalunda bör bestämma ett enda villkor för dessa försäljningar och allenast ta hänsyn till arrendebeloppens storlek, utan snarare i *hvarje särskildt* fall taga under ompröfning, huruvida icke äfven andra skäl derutöfver föreligga, som kunna påkalla en försäljning.

Talaren på dalabänken påpekade, att reservanternas förslag i väsentlig grad skilde sig från utskottsmajoritetens förslag. Ja, det är icke blott siffran, som utgör skiljaktigheten i de respektive förslagen. Enligt utskottets förslag är, bland annat, fråga om sådana *utarrenderade* egendomar, som ge ända upp till 600 kr. i arrende, då deremot reservanternas förslag, förutom från skogsdomäner afsöndrade områden, afser allenast sådana egendomar, som *icke* äro utarrenderade för statens räkning. Det heter nemligen i reservationen, att Riksdagen må medgifva, »att dels i fråga om sådan kronoegendom, som ej varit för statsverkets räkning utarrenderad, men som uppenbarligen är eller vid arrendeuppskattning finnes vara af sådan beskaffenhet, att för densamma icke kan påräknas högre arrende än 500 kr., dels ock — — — — det må bero af Kongl. Maj:t, att efter omständigheterna i hvarje fall, förordna, huruvida egendomen eller — — — — bör för kronan bibehållas eller till större eller mindre del försäljas.» Det är således en väsentlig skilnad, ty reservationen fastslår ju i det stora hela status quo.

Gent emot talaren på skånebänken vill jag påpeka, att det, enligt min tanke finnes otaligt många kronoarrendatorer, som med säkerhet skulle vilja bli sjelfgande, om staten blott lemnade tillfälle dertill. Jag föreställer mig nemligen, att de icke alls äro förtjusta öfver de hvart femte år återkommande besigtningarna, de vid arrendeledighet återkommande arrendeuppskattningarna, eller öfver de syner, som äro behöfliga, när nybyggnader skola komma till stånd, och all annan kontroll.

Derför tror jag, att man bör och kan bereda möjlighet för dessa arrendatorer att genom köp förvärfva de kronoegendomar,

om hvilka nu är fråga, ty man rör sig ju bra mycket lättare med en egendom, som man rör om, än med en, som man arrenderar, helst kronan i detta fall har helt andra och tyngre former, än den enskilde kan tillåta sig.

Utaf denna anledning ber jag att nu få instämma med utskottsmajoriteten i dess förslag.

*Angående
försäljning
af åtkilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

Herr Persson i Stallerhult: Jag har endast begärt ordet med anledning af den formella anmärkning, som gjordes mot reservationen. Jag tror dock icke, att den anmärkningen har stor betydelse.

Äfven om reservanternas förslag blefve antaget, skulle Kongl. Maj:t fortfarande få sälja kronoegendomar, som ge mindre än 500 kronor i arrende, ty detta är en bestämmelse, som redan gäller och länge varit tillämpad, och härutinnan göres ingen ändring genom reservanternas förslag. Men att märka är, att då enligt nu gällande bestämmelser egendom, som ge intill 500 kronor i arrende, få försäljas, så är dermed icke sagdt, att alla de egendom, som ej kunna erhålla detta belopp i arrende, få försäljas. Ty i detta fall är det en skillnad mellan egendom, som äro utarrenderade, och egendom, som icke äro utarrenderade, men som vid arrendeuppskattning finnas vara af beskaffenhet, att för desamma kan påräknas visst arrende. Om vi därför tänka oss en gård, som icke är eller varit utarrenderad, men hvilken anses kunna ge t. ex. 400 kronor i arrende — således under 500-kronorsgränsen —, så skulle en sådan egendom efter nu gällande bestämmelser icke kunna försäljas, ty det har ju icke visat sig, att den lemnar mindre än 500 kronor i arrende. Men enligt reservanternas förslag komme ju äfven *sådana* egendom, om hvilka vid uppskattning varder ådagalagdt, att de icke kunna påräknas lemna mera än 500 kronor i arrende, att få försäljas, äfven om de icke förut varit utarrenderade.

Genom reservationen sker således en *utvidgning* och icke en inskränkning i nu gällande bestämmelser.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan, 2:o på afslag derå och bifall i stället till den af herr Pehrson i Törneryd med flere afgifna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen och 3:o på afslag å utskottets hemställan och bifall i stället till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen fann förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition antagits bifall till det under 2:o omförmälda yrkandet, nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

*Angående
försäljning
af åtkilliga
krono-
egendomar
m. m.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställen i dess förevarande utlåtande n:o 53, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren med afslag å berörda hemställen bifallit den af herr Pehrson i Törneryd med flere afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen.

Voteringen utföll med 129 ja mot 64 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställen.

§ 10.

Föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 42, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående revisionen af aktiebolags och registrerade föreningars för ekonomisk verksamhet räkenskaper och förvaltning, dervid utskottets hemställen bifölls.

§ 11.

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
å dömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.*

Till afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 43, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående verkställighet i vissa fall af straff, å dömdt genom icke laga kraft egande utslag.

Genom proposition, n:o 23, af den 24 sistlidne januari, hvilken blifvit af båda kamrarna till lagutskottet hänvisad, hade Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga ett propositionen bifogadt förslag till lag angående verkställighet i vissa fall af straff, å dömdt genom icke laga kraft egande utslag.

Utskottet hemställde,

att Riksdagen, med förklarande att förevarande proposition icke kunde i oförändradt skick bifallas, måtte för sin del antaga följande:

Lag angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag.

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
ådömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

Med upphäfvande af förordningen den 30 maj 1873 angående verkställighet i vissa fall af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag, förordnas som följer:

1 §.

Har den, som blifvit dömd till straffarbete på viss tid eller till fängelse eller arrest, icke besvarat sig öfver utslaget inom den för ändringssökande föreskrifna tid, eller har han före besvärstidens utgång, i den ordning denna lag bestämmer, förklarat sig nöjd med utslaget och villig att undergå den ådömda bestraffningen; då skall straffet genast gå i verkställighet utan hinder af åklagares eller målsegandes besvär.

Är utslaget af domstolen understäldt högre rätts pröfning, ege hvad nu är sagdt ej tillämpning.

2 §.

Vill någon, som hålles häktad, afgifva förklaring, hvarom i 1 § är sagdt, skall det ske: om den dömda förvaras i länsfängelse, inför Konungens befallningshafvande; om den dömda hålles i militärhäkte, i vittnens närvaro inför den befälhafvare, som öfver häktet har uppsigt; och i öfriga fall inför tillsyningsmannen eller föreståndaren vid häktet i vittnens närvaro. Ej må förklaringen gälla, der ej vid tiden för dess afgifvande utslaget eller rättens eller domarens bevis om den ådömda bestraffningen och hvad i öfrigt genom utslaget blifvit den dömda ålagdt kommit den myndighet till handa, hvarom nu är sagdt, samt den dömda, före den dag, då förklaringen afgifves, och efter den dag, då utslaget för honom vid rätten afkunnades eller, om det ej sålunda afkunnats, blef honom annorledes delgifvet, haft två dagars betänketid inom fängelset.

3 §.

Är den dömda icke häktad, ege han, med aflemnande af utslaget eller sådant bevis som i 2 § sägs afgifva den i 1 § omnämnda förklaring, der straffet skall af militärbefälhafvare befordras till verkställighet, i vittnens närvaro inför denne och i

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
ddömt genom
icke laga kraft
egande utslag.*

annat fall inför Konungens befallningshafvande eller annan myndighet, som Konungen förordnat att dylik förklaring emottaga.

4 §.

Den myndighet, inför hvilken förklaring enligt 2 eller 3 § afgifvits, skall ofördröjligen afsända underrättelse derom till den domstol, som egt upptaga besvär öfver utslaget.

5 §.

Förklaring, som afgifvits i öfverensstämmelse med hvad i 2 och 3 §§ är för hvarje fall stadgadt, må icke återtagas. Har den dömde, innan förklaringen afgifves, besvärat sig öfver utslaget, skola besvärerna anses vara genom förklaringen återkallade.

6 §.

Varder straff, hvars verkställighet börjat, af öfverrätt skärpt, skall bestraffningen ändock fortgå enligt underrättens utslag, till dess den dömde, på sätt i denna lag är sagdt, förklarar sig nöjd med öfverrättens utslag eller detta eljest emot honom vunnit laga kraft.

7 §.

Då straff, som den dömde undergått, skall å annat frihetsstraff afräknas, förfares enligt de i 4 kap. 6 § af allmänna strafflagen och 32 § af strafflagen för krigsmakten stadgade grunder.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1903, men eger ej tillämpning i fråga om utslag, som derförinnan meddelats.

Vid utlåtandet hade fogats reservationer af, bland andra, herrar *Zetterstrand* och *Lindhagen*.

Sedan herr talmannen låtit uppläsa ingressen till utskottets hemställan, yttrade.

Herr *Zetterstrand*: Jag tager mig friheten hemställa, att detta lagförslag måtte föredragas paragrafvis, och att vid § 1 diskussionen må få röra sig om lagförslaget i dess helhet.

Hvad herr Zetterstrand sålunda föreslagit blef af kammaren bifallet.

Sedan härefter 1 § af utskottets ifrågavarande förslag blifvit uppläst, anförde:

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
åddömt genom
ickelaga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

Herr Widén: Herr talman, mine herrar! Anledningen till att det nu föreliggande lagförslaget framkommit är, såsom herrarne behagade finna af utskottets betänkande på sidan 2, förnämligast, att åtskilliga myndigheter, i sammanhang med afgifvande af yttrande öfver andra lagförslag, förordnat bestämmelser jemväl derom, att icke häktad person, som ådömts frihetsstraff, finge, der han förklarade sig nöjd med utslaget, börja undergå straffet utan afvakande af besvärstidens utgång. Af dessa framställningar tog sig sedermera Kongl. Maj:t, såsom herrarne finna af den kongl. propositionen, anledning icke allenast att komma med förslag i det afseende, som myndigheterna antydt, utan äfven att i detta förslag bland annat intaga och delvis omarbete de i förordningen af den 30 maj 1873 meddelade bestämmelser angående verkställighet af straff, åddömt *häktad* person genom icke laga kraft egande utslag; jag lemnar här å sido de bestämmelser om verkställighet af arreststraff, hvilka jemväl intagits i detta lagförslag. Denna omarbetning har sedermera också af utskottet fortsatts, och detta på ett sätt, som jag för min del icke kan finna antagligt eller betryggande. Jag vill visserligen icke påstå, att förordningen af den 30 maj 1873 skulle vara i alla afseenden så bra och fullständig; den har emellertid tillämpats under en lång följd af år; och, så vidt jag förspört — åtminstone finnes hvarken i Kongl. Maj:ts proposition eller i utskottets motivering något annat angifvet, — har den i tillämpningen icke föranlett några olägenheter. Mig synes således, som om en omarbetning af denna författning lämpligen hade kunnat anstå i afvaktan särskildt på resultatet af Riksdagens skrifvelse den 8 maj 1900, uti hvilken Riksdagen anhållit om sådan ändring i gällande strafflagstiftning, att den tid, hvarunder en person suttit häktad eller ransakad för brott, skall få afräknas på strafftiden. En lagstiftning i sistberörda ämne måste nemligen, så vidt jag förstår, äfven nödvändiggöras ändringar i kongl. förordningen den 30 maj 1873.

Jag skall nu anhålla att få angifva de skäl, hvarför jag anser, att den i utskottets förslag gjorda omarbetningen af nyss nämnda författning af den 30 maj 1873 icke heller är så alldeles tillfredsställande. I afseende på denna omarbetning stöder sig utskottet särskildt på en praxis, som utbildats hos öfverståhållareembetet med afseende på utslag från Stockholms rådstufvurätt, enligt hvilken praxis nöjdförklaring af häktad person, som dömts till straff, upptages allenast på grund af ett utaf domstolen meddeladt bevis om det ådömda straffet, utan att utslaget föreligger. Hvad

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
ådömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.*
(Forts.)

denna praxis angår, hvilken möjligen existerar äfven annorstädes — efter hvad jag hört uppgifvas skall den iakttagas äfven med afseende på utslag från Göteborgs rådstufvurätt, — får jag till en början säga, att jag icke kan finna annat, än att den är principiellt oriktig. Det kan icke vara riktigt, att en person föranledes att afgifva en förklaring, att han är nöjd med straffet, hvilken förklaring icke får af honom återtagas allenast på grund af ett bevis om det straff, hvartill han dömts, utan att utslaget, hvaröfver han har att förklara sig nöjd, föreligger. Samtliga Konungens befallningshafvande, som jag känner till, med undantag möjligen af Konungens befallningshafvande i Göteborg, praktisera denna sak på det sättet, att ingen nöjdförklaring någonsin upptages, utan att sjelfva utslaget föreligger. Detta anser jag vara mycket viktigt. Då utslaget afkunnas, har ransakningen nyss försiggått, och den dömde har icke den själsnärvaro och det själslugn, att han till fullo kan uppfatta utslagets innebörd. Han hör visserligen, att han fått ett straff, men huru grundadt det i öfrigt kan vara, torde han sällan vara i tillfälle att bedöma. För att göra ett sådant bedömande, är det för honom oundgängligen nödigt, att, då sedermera nöjdförklaringen skall upptagas, sjelfva utslaget föreligger; det är ej nog med endast ett bevis från domstolen af den beskaffenhet, som ifrågasättes. För att hålla mig till den erfarenhet, som jag hos Konungens befallningshafvande i Södermanlands län vunnit, der nöjdförklaring, utan att sjelfva utslaget föreligger, aldrig förekommer, har jag funnit, att fången vanligen mycket noga tager del af hvad som står i utslaget; han anhåller, att det skall läsas upp flere gånger, eller ber att få läsa det sjelf; ej sällan begär han den tjänstgörande myndighetens yttrande, huruvida han skall vara nöjd eller icke. Utskottet säger i fråga om de skäl, som skulle ligga till grund för en nöjdförklaring (sid. 9), att hvad som för den dömde vore bestämmande vore »medvetandet af skuld eller oskuld samt omdömet angående det ådömda straffets billighet i förhållande till förseelsen». Ja, detta är ju riktigt; men det är äfven en annan omständighet, som den dömde tager — och kanske i än högre grad — i betraktande. Det är *den* omständigheten, att om han icke genast förklarar sig nöjd, får den tid, han sitter i häkte, icke räknas honom till godo på strafftiden. Det resonnement man merendels får höra af fångarne, är detta: »Skall det vara lönt att besvara sig? Om jag förklarar mig nöjd, får jag genast börja sitta af straffet, men om jag icke förklarar mig nöjd, får icke den tid, jag vidare sitter inne, räknas af på straffet. Skall jag då vara nöjd eller ej?» Jag skall tillåta mig att anföra ett särskildt exempel för att visa, huru viktigt det är, att sjelfva utslaget föreligger. Det var å Nyköpings cellfångelse en fånge, en skomakare, som föröfvat åtskilliga stölder i en handelsbod af matvaror och annat; stölden var förenad med inbrott. Han erkände densamma och dömdes

till två års straffarbete. När utslaget af mig delgafs honom, och det blef fråga om, huruvida han skulle förklara sig nöjd eller icke, så sade han: »Ja, det är svårt att säga det här. Om jag icke förklarar mig nöjd, får jag ju icke nu börja undergå straffet utan vänta, tills hofrättens dom fallit? Domen är hård, men det kanske ej lönar sig att anföra besvär? Hur skall jag göra?» Han fick det rådet, att han skulle besvara sig, och det gjorde han. Straffet blef också nedsatt såväl af hofrätten som af högsta domstolen, dit åklagaren drog målet besvärsvi, till 8 månaders straffarbete. Hade nu blott ett bevis af ofvan omnämnda beskaffenhet förelegat, så hade jag icke varit i tillfälle att gifva personen i fråga något råd. Af detta fall torde man finna, huru viktigt det kan vara, att utslaget föreligger vid nöjdförklaringens upptagande. Nu torde någon säga: Nå, men om endast ett bevis om straffet föreligger, och den dömden är oviss, då må man råda honom att vänta med nöjdförklaringen, tills utslaget kommit. Ja, väl! Hvarken lagförslaget eller motiveringen gifva emellertid vid handen, om det är meningen, att domaren skall slippa med att aflemna detta bevis, eller om i allt fall utslaget efteråt skall öfverlemnas. Men låt oss antaga, att utslaget skall insändas till den verkställande myndigheten och således sedermera kan delgifvas den dömden, så är det ju i allt fall omöjligt vid det tillfälle, då nöjdförklaringen skall afgifvas, att afgöra, om det är skäl att vänta eller ej, när man då kanske icke ens vet för hvilket brott han blifvit dömd. Enligt andra paragrafen i förslaget skall beviset endast innehålla »den ådömda bestraffningen och hvad i öfrigt genom utslaget blifvit den dömden ålagdt.» Det behöfver således icke, såsom jag nyss antydde, ens innehålla uppgift om det brott, hvarför personen blifvit dömd, utan endast om straffet jemte de ersättningar, som till äfventyrs derjemte kunna vara ålagda. Det kan ju vara att hoppas, att domaren skrifver beviset något fullständigare, men mer, än hvad jag nyss nämnde, behöfver det icke enligt lagen innehålla.

Nå, hvad är det man nu vill vinna genom denna förändring? Jo, man kan vinna två eller högst fyra dagar. Utslaget skall nemligen af domaren lemnas i stad inom 4 och å landet inom 6 dagar, och två dagars betänketid skall den dömden hafva inom fängelset, innan nöjdförklaringen må afgifvas. Det blir således, som sagdt endast två eller i bästa fall 4 dagar, som kunna vinnas genom den nu föreslagna anordningen. Ja, det är icke ens säkert, att den vinsten alltid erhålles. Ätminstone lemna lagförslaget icke säkerhet därför. Här står nemligen icke, när domaren är skyldig att lemna det omförmälda beviset; Kongl. Maj:t har att gifva bestämmelser derom. Låtom oss emellertid antaga, att beviset kommer i god tid, så att vinsten blir den största möjliga; den är dock så gränslöst ringa i förhållande till hvad den dömden kan förlora, t. ex. i det af mig anförda fallet att få straf-

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
ådomdt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

*Ångående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
å dömdt genom
icke laga kraft
ejande utslag.
(Forts.)*

fet nedsatt från 2 år till 8 månader. Det är för mycket att offra tryggheten för en oskyldigt eller orättvist dömd för att i ett eller annat fall vinna 2 eller på sin höjd 4 dagar. Den vinsten är sannerligen bra ringa, om den jämföres med hvad som är meningen att vinna genom den lagstiftning, som Riksdagen begärde i sin skrifvelse den 8 maj 1900, eller rätt för en till straff dömd att afräkna häknings- eller ransakningstiden på straffet. Kommer en sådan lagstiftning till stånd, komma dessa 2 eller 4 dagar att icke betyda någonting. Under förutsättning att den blifvande lagen komme att innebära, att å straffet bör afräknas den tid, som motsvarar besvärstiden till öfverdomstolarne, skulle man ju vinna icke allenast dessa få dagar, utan allt hvad i den vägen kunde önskas. Men i hvilket fall som helst är vinsten af den nu föreslagna anordningen för liten i förhållande till den säkerhet, för en till straff dömd persons besvärsrätt, som derigenom skulle äfventyras.

Hvad jag nu sagt rör nöjdförklaring, afgifven af *häktad* person och verkställighet af icke laga kraft vunnet utslag i sådant fall. Men enligt den föreslagna lagen föreslås, såsom vi se, möjlighet äfven för *icke häktad* att genom afgifvande af dylik förklaring kunna genast få komma in och börja undergå honom å dömdt straff. Jag har för min del ingenting emot en sådan bestämmelse, då en dylik anordning nog vore önskvärd, men jag kan icke finna, att det nu föreliggande förslaget löser denna fråga på ett tillfredsställande sätt. Jag medgifver, att äfven i det hänseendet Kongl. Maj:ts förslag är bättre än utskottets, men jag har vissa anmärkningar att göra äfven mot Kongl. Maj:ts förslag.

Enligt § 2 i den föreslagna lagen, d. v. s. den paragraf, som rör häktad, lägges stor vikt på, att den häktade har en viss betänketid efter utslagets afkunnande, innan han afgifver sin nöjdförklaring, och denna betänketid bestämmes der till två dagar. I den del af lagförslaget, som afser icke häktad, talas deremot *icke* om någon betänketid. Nå ja, för den händelse han redan är på fri fot, gör det ju mindre. Men om vi tänka på det fall, som myndigheterna närmast afsett, nemligen att en person är häktad, men i sammanhang med domens afkunnande förklaras icke vidare skola kvarblifva i häkte, i hvilket fall det väl torde vara meningen, som också lagen antyder, att nöjdförklaringen skall kunna afgifvas genast utan betänketid, är förhållandet betänkligare. Enligt min uppfattning är det nemligen, minst sagdt, högst olämpligt, att en häktad person, strax dom öfver honom är afkunnad och han helt naturligt icke kan hafva någon klar uppfattning af domens riktighet eller origtighet, skall föreläggas att afgifva en dylik nöjdförklaring för att genast kunna börja aftjena det honom å dömda straffet, vare sig han sättes på fri fot eller kvarstannar i häktet. Den möjligheten är ju icke utesluten,

att straffet kan vara orättvist, medan å andra sidan för den dömde uppställes den förmånen att få börja afsitta straffet med detsamma i stället för att behöfva resa hem och sedan komma tillbaka igen. I detta val kan han lätt förledas att välja det senare alternativet, äfven om det medför, att han kommer att undgå ett orättvist straff. Jag tror därför, att det vore på sin plats, att äfven här stadga en viss betänketid, men detta har ej skett vare sig genom Kongl. Maj:ts förslag eller genom utskottets.

Vidare har utskottet föreslagit, att nöjdförklaring skulle kunna få afgifvas äfven inför annan myndighet än Konungens Befallningshafvande och att Konungen egde att förordna, hvilka myndigheter skulle erhålla denna befogenhet. För min del anser jag visserligen det vara en brist, att nu ifrågavarande nöjdförklaring icke skulle kunna få upptagas t. ex. af tillsyningsman vid kronohäkte eller tilläfventyrs af annan tjänsteman. Men jag anser dock frågan om, hvilken myndighet här må ifrågakomma, så viktig, att bestämmelserna härom böra stå i sjelfva lagen och icke blott och bart utfärdas genom en administrativ författning. I fråga om hvilka tjänstemän i detta afseende kunde komma i fråga, säger utskottet, att t. ex. länsman skulle kunna få i uppdrag att i ifrågavarande fall mottaga nöjdförklaring. En länsman är emellertid alldeles icke skickad för ett sådant uppdrag; i de flesta fall har han varit åklagare i målet och har icke den opartiska syn på saken, som erfordras för den, som upptager nöjdförklaring, då det till och med ofta nog kan ifrågakomma att gifva den dömde råd, huru han skall göra. Dessutom är en länsmans kompetens i afseende å sjelfva sakens betydelse och innebörd icke heller tillräcklig. Jag anser således lagförslaget i denna del vara otillfredsställande.

Om vi studera utskottsbetänkandet, synes det också, som om utskottet sjelft funnit lagförslaget mindre godt, eller åtminstone mycket ofullständigt. Utskottet räknar på sid. 10 upp en del förändringar, som måste vidtagas i lagar och författningar, för att denna lag skulle kunna tillämpas och få någon verkan. Det är icke mindre än fem skilda stycken, i hvilka nya bestämmelser skulle behöfva utfärdas eller författningar ändras. Dessa stycken skulle, enligt hvad utskottet säger, vara: 1:o utfärdande af bestämmelser derom, att bevis, som i förslagets 2 § omförmåles, skall, om den dömde hålles häktad, till den myndighet, som har att upptaga hans förklaring, afsändas samma dag utslaget afkunnats, och der den dömde vistas på fri fot, honom tillhandahållas samma dag begäran derom framstälts; 2:o föreskrift derom att i sistnämnda fall bemälda myndighet skall infordra prestbetyg angående den dömde; 3:o jemkning i vissa delar af lagen den 1 juli 1898, innefattande vissa bestämmelser om beräkning af strafftid; 4:o tillägg och ändringar i kungörelsen den 3 oktober 1873 angående Konungens befallningshafvandes och

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
ddömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
å dömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

tillsyningsmäns vid kronohäkten skyldighet att å de till dem för verkställighet inkommande utslag angående häktade personer göra vissa anteckningar, samt 5:o ändring i förordningen den 7 december 1883 angående expeditionslösen. Ja, detta är många bestämmelser och förändringar i bestående sådana, som härvidlag äro erforderliga och beträffande hvilka inga förslag nu föreligga, utan hvilka skulle öfverlemnas helt och hållet åt framtiden.

För min del skulle jag möjligen, oaktadt de anmärkningar, jag framställt, kunna gå med på Kongl. Maj:ts proposition men deremot icke under några omständigheter på utskottets förslag. Då jag emellertid icke heller funnit det kongl. förslaget vara tillfredsställande och då det synes mig, att åtskilliga lagändringar, som hafva nära sammanhang med detta förslag, borde samtidigt dermed pröfvas, ber jag att få yrka afslag å den föredragna punkten och å lagförslaget i dess helhet.

Herr Lindhagen: För att få en uppfattning om hvad den nu föreliggande frågan egentligen innebär, torde det kanske vara erforderligt att först lemna en redogörelse för, i hvad Kongl. Maj:ts förslag skiljer sig från nu gällande lag.

Kongl. Maj:ts förslag afser ju att få till stånd bättre och fullständigare bestämmelser rörande den persons rätt, som blifvit dömd till förlust af friheten, att få börja undergå straff, innan utslaget vunnit laga kraft. Förslaget innebär en alldeles obestriddlig fördel derutinnan, att det upptager en ny bestämmelse om dylik rätt äfven för dem, som äro dömda till arreststraff. Genom denna detaljbestämmelse i förslaget lærer ett mycket känt behof blifvit tillgodosedt.

Meningen med Kongl. Maj:ts förslag har äfven varit att afhjelpa en annan brist, som förut funnits, så att nemligen personer, som äro på fri fot, men dömda till frihetsstraff, skulle kunna få börja aftjena detta, äfven om icke utslaget vunnit laga kraft. Kongl. Maj:t har nu medgifvit icke häktad sådan rätt, men till bestämmelsen härom fogat det vilkoret, att utslaget i dess helhet först måste hafva ankommit till den myndighet, som skall förordna om straffets verkställighet. Detta gör emellertid, att hvad man vill vinna i fråga om införande af bestämmelse om icke häktad persons rätt att genast få börja aftjena frihetsstraff, blir af mycket chimärisk beskaffenhet, ty utslagen behöfva ej expedieras förrän åtskilliga dagar efter utslagets afkunnande, och meningen med den ifrågavarande bestämmelsen är ju den, att en person, som blifvit å dömd frihetsstraff, men får vistas på fri fot, skulle kunna genast få börja undergå straffet och icke behöfva resa till hemorten för att efter en viss tid med stora kostnader hemtas tillbaka igen. En bestämmelse om två dagars betänketid skulle därför icke heller här vara på sin plats.

Det var inom utskottet en temligen enhetlig uppfattning, att en brist förefans hos förslaget i förenämnda afseende, och denna brist har utskottet sökt afhjelpa genom införande af den bestämmelsen, att den dömd, med aflemnande till vederbörande myndighet af bevis från rätten eller domaren om den honom ådömda bestraffningen och hvad i öfrigt blifvit honom ålagdt, skulle genom afgifvande af nöjdförklaring kunna utan afvaktan å utslagets expedierande, få börja aftjena straffet. Ett dylikt bevis kan meddelas genast efter det domen afkunnats, då deremot utgifvandet af ett utslag i dess helhet, så vidt det icke är skrifvet på förhand, tager längre tid.

I fråga åter om häktade personer innebär enligt min uppfattning föreskrifterna i Kongl. Maj:ts förslag till och med en försämring af det nuvarande förfaringssättet. Enligt detta får en häktad person, som dömes till förlust af friheten, genast börja undergå straff, när han dertill anmäler sig, så vida nemligen två dagar förflutit från utslagets meddelande. Det står icke i gällande lag, att detta utslag också skall hafva kommit vederbörande myndighet till handa. Detta har gjort, att enligt en praxis, som utbildat sig vid åtskilliga domstolar såsom vid Stockholms och Göteborgs rådstufvurätter, domstolen omedelbart efter utslagets afkunnande sänder till den myndighet, som skall gå i författning om utslagets verkställande, en promemoria, der det står, att den och den dagen dömdes den och den att jemlikt vissa lagrum för ett visst brott undergå ett visst straff, och denna promemoria underskrifves, åtminstone i Stockholm, af rättens ledamöter. Genom ett sådant förfaringssätt har möjlighet erbjudits häktade, som så önskat, att tidigare än eljest kunna få börja undergå dem ådömdt frihetsstraff. Nu har emellertid Kongl. Maj:ts förslag affattats så, att denna möjlighet för en häktad icke bibehållits, i det förslaget upptager föreskrift derom, att utslaget skall äfven hafva till vederbörande expedierats, innan det får gå i verkställighet. Öfverståthållarembetet och polismyndigheten i Göteborg skulle således hädanefter till nackdel för de häktade nödgas upphöra med sitt förfaringssätt. Detta har utskottet sökt sanktionera genom upptagande af bestämmelse om att frihetsstraff, ådömdt häktad, jemväl skall kunna gå i verkställighet, blott bevis af förenämnda beskaffenhet ankommit till fängelset.

Nu sade herr Widén, att det är principiellt origtigt att medgifva, att en person på endast ett bevis får förklara sig belåten med sitt straff och börja undergå det. Men jag tror, att han öfverdrifver saken i synnerligen hög grad. När en person har rättighet att genom eget erkännande af sjelfva brottet ådraga sig straff, måste man väl också tillerkänna denna person myndighet att sjelf afgöra för sig, huruvida han genast skall börja undergå sitt straff och derigenom vinna förkortning i strafftiden. Är han det allra minsta tveksam eller råder — för att fästa sig vid det

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
å dömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
ddömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.*

(Forts.)

fall, som hr Widén anmärkte och som tyckes hafva afseende på det förfaringssätt, som praktiseras i den länsstyrelse, af hvilken han är medlem, — någon tvekan hos dem, som vilja gifva honom råd, så får man ju vänta, till dess utslaget kommer, ty utslag skall i allt fall expedieras några dagar efteråt, då man kan få läsa motiveringen, som den häktade dock hört muntligen afkunnas. Skall man verkligen penetrera saken, måste man ju också ha protokollen, och därför borde man ju heller icke tillåta nöjdförklaring endast på grund af utslaget, ty vill man verkligen våga alla omständigheter i målet mot hvarandra, måste man också ha tillgång till protokollen. Jag tror således, som sagdt, att herr Widén öfverdrifvit frågans innebörd, och jag tror icke, att genom det förslag, som utskottet ifrågasatt och som för öfrigt, såsom anmärkts, grundar sig på praxis på vissa ställen och af högsta domstolen enhälligt förordats, skulle i det fall, som herr Widén omnämnde, kunna ha till följd, att en person, som blifvit dömd till två års staffarbete, icke skulle hafva kunnat få detta straff, på sätt som skett, nedsatt till 8 månader. Jag kan nemligen icke föreställa mig, att den omnämnda personen skulle underkastat sig det högre straffet blott därför, att ett bevis om straffet ankommit till häktet före sjelfva utslaget. Det är klart, att hvar och en ser denna sak på det sätt han praktiserat den. I det län, hvars länsstyrelse herr Widén tillhör, har saken endast praktiserats så, att utslaget skickats in före nöjdförklaringen, och deraf har han naturligtvis fått den uppfattningen, att detta är det enda rigtiga. I öfverståthållare-embetet har en motsatt praxis egt rum, och därför tycker man der tvärtom, att det skulle vara en försämring, om man betog en häktad rätten att tidigare än hvad enligt Kongl. Maj:ts förslag blir möjligt få börja aftjena sitt straff. Kongl. Maj:ts förslag måste, enligt min uppfattning, anses medföra bra ringa fördelar och också vissa nackdelar, så att, om icke de af utskottet vidtagna förändringarna godkännas, skulle jag för min del i likhet med herr Zetterstrand nödgas ifrågasätta, huruvida ej hela saken borde antagas eller icke, men efter de förändringar, som utskottet vidtagit, anser jag för min del, att det är skäl att antaga förslaget och icke afslå hela frågan.

En reservant har väl anmärkt, att Kongl. Maj:t icke också reglerat frågan, huru man skall få aftjena böter före den tid bötesutslaget vunnit laga kraft, men detta är ju en alldeles fristående fråga, som ej i ärendet varit föremål för utredning, och bör därför icke gifva anledning till detta förslags förkastande. Jag tror, att man vinner allt hvad man för närvarande kan vinna, om man godkänner utskottets förslag, som vid två framstående domstolar redan praktiserats utan att, så vidt jag hört, leda till några olägenheter och dessutom förordats af högsta domstolen,

Hvad angår herr Widéns anmärkning mot tillägget till 3:dje §, så är detta en fristående fråga, som icke berör förslaget i dess

helhet, och härom kanske jag blifver i tillfälle att vidare yttra mig framdeles, då vi komma till den saken, om kammaren nu skulle godkänna § 1.

Jag får alltså yrka bifall till utskottets förslag i nu förevarande punkt.

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
ådömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Hammar-skjöld: I den kongl. propositionen innefattas, såsom herrarne finna, förslag i två olika syften: det ena att bättre ordna de förutsättningar, under hvilka en häktad person kan förklara sig nöjd med utslaget och i följd deraf komma att undergå sitt straff tidigare än eljest, och det andra att möjliggöra för dömda personer, som *icke* äro häktade, att tidigare börja sitt straff och derför också tidigare få återvända till ett fritt och oberoende lif.

Hvad det första angår, har den siste ärade talaren anmärkt, att Kongl. Maj:ts förslag skulle innehålla en förbättring endast beträffande arreststraffet, men deremot i annat afseende en afgjord försämring. Det är dock tydligt, att enligt detta förslag en häktad person kommer att få undergå sitt straff icke blott efter nöjdförklaring, utan äfven då besvärstiden gått till ända, utan att från andra sidan några besvär anförts. Och hvad den påstådda försämringen angår, hvilken skulle bestå deri, att efter Kongl. Maj:ts proposition utslag förutsättes för nöjdförklaringen, något som förut icke skulle varit händelsen, så tillåter jag mig anmärka, att dock på de allra flesta ställen saken praktiserats så som Kongl. Maj:ts förslag innehåller, nemligen att man afvaktat utslaget, innan nöjdförklaring har affordrats den dömde eller han tillåtits afgifva någon sådan. Detta har nog föranledts af det enkla skälet, att verkställighetsresolutionen skall tecknas på utslaget, och att det därför ansetts orimligt eller åtminstone olämpligt att upptaga nöjdförklaring, innan verkställighetsresolution i föreskrifven ordning kunnat meddelas. Jag vet väl, att på några håll och särskildt i Stockholm har praktiserats på annat sätt och att man upptagit nöjdförklaring på grund af en s. k. promemoria, som domstolen lemnat, men enligt hvad jag också vet och såsom jemväl upplysts i Första Kammaren af en ledamot tillhörande öfverståthållare-embetet, har man icke börjat verkställa straffet på grund af promemorian, utan afsänt den dömde till straffanstalten, först sedan utslaget kommit, och derigenom blir tydligen den tidsvinst, som ernås genom promemorians användning, afsevärdt förminskad.

Den andra hufvuddelen af Kongl. Maj:ts förslag innehåller, att äfven *icke* häktade skulle få förklara sig nöjda med ådömdt straff och börja undergå detsamma. Den siste ärade talaren har sagt, att den fördel, som härmed skulle vinnas, vore helt och hållet en chimär, emedan fortfarande skulle erfordras utslag och detta icke utlemnas förrän efter 14 dagar. Såsom i den kongl. pro-

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
ådömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

positionen påpekats och af utskottet vitsordats, finnas emellertid en hel mängd fall och en hel mängd domstolar, der utslaget utlemnas *omedelbart* efter afkunnandet, och i alla dessa fall skulle ju Kongl. Maj:ts förslag blifva fullt effektivt. Naturligtvis finnas dock också en del fall, då utslaget icke är färdigt eller kan utlemnas lika fort, som det afkunnas, och i sådana fall skulle ju ett hastigare verkställande af straffet kunna vinnas enligt utskottets förslag. Jag erkänner, att detta är en fördel. Men det brukar så vara här i världen, att man icke får en fördel för ingenting, och så är det också här. Den förste talaren påpekade, att det finnes betänkligheter mot att låta verkställa straff, såsom utskottet föreslagit, endast på grund af ett bevis. Jag har också för min del nyss i Första Kammaren uttalat betänkligheter deremot, hvilka betänkligheter emellertid icke trängde igenom i nämnda kammare. Det kommer naturligtvis alltid att bero på ett skön, huruvida de praktiska olägenheterna eller fördelarna af en viss anordning äro öfvervägande. För min del är jag icke i detta ögonblick i stånd att bestämdt afgöra, om de praktiska olägenheter, som äro förenade med nöjdförklaring på grund af ett bevis och som delvis antydts af den förste ärade talaren, äro så pass stora, att de böra hindra Kongl. Maj:t att godkänna utskottets förslag, om detta blir af Riksdagen bifallet. Jag vill icke precis tro detta, utan antager, att de praktiska olägenheterna icke äro värre än att man kan taga förslaget och sedan efter någon tids erfarenhet se till, huru de, i händelse af behof, på bästa sätt skola afhjelpas. Att sjelfva principen i och för sig icke är oriktig måste erkännas, så mycket mera som den ju blifvit enhälligt förordad af högsta domstolen. En sak är emellertid ovedersäglig, och det är, att dessa bevis, för att icke gifva anledning till grundade betänkligheter, måste innehålla något mera än enligt utskottets förslag. Det är icke nog med, att ett sådant bevis innehåller uppgift om den ådömda bestraffningen och hvad i öfrigt blifvit den dömda ålagdt, utan det måste utan tvifvel äfven innehålla andra uppgifter, såsom om brottets beskaffenhet, tillämpade lagrum, förlust af medborgerligt förtroende, och huruvida den tilltalade blifvit stäld under framtiden för något brott, hvilket ännu så länge är möjligt. Detta har utskottet föreställt sig skulle kunna afhjelpas genom utfärdande af formulär för dessa bevis, och detta skulle utan tvifvel vara en mycket lämplig utväg, särskildt därför att genom användande af sådana formulär faran för en oklar och vilseledande uppställning af bevisen skulle i väsentlig mån förminska.

Den förste ärade talaren anmärkte såsom en oegentlighet i förslaget, att enligt detsamma personer, som icke äro häktade, kunde få afgifva nöjdförklaring utan någon betänketid, hvilket skulle vara farligt, särskildt om någon förut varit häktad, men i följd af utslaget lösgifvits. Anledningen, hvarför man beträffande

häktade föreskrifvit en viss betänketid, är naturligtvis att söka i den betryckta och beroende ställning, i hvilken den häktade befinner sig. Det är icke möjligt för honom att rådföra sig med andra människor, släktingar och vänner. Dessa förhållanden äro uppenbarligen icke för handen med afseende på icke häktade personer. En icke häktad person kan gå till advokater, till sina vänner och till andra personer, för hvilka han har förtroende, och rådföra sig med dessa, huruvida han kan hafva skäl att förklara sig nöjd med ett utslag eller icke, och det är väl att märka, att härvid ingen fatalitet finnes utsatt. Han behöfver icke förklara sig nöjd i samma ögonblick han får kännedom om utslaget eller då han stiger öfver fängelsets tröskel. Han kan tänka sig för, huru länge han vill, och förklara sig nöjd, när han behagar, och han får rådföra sig med andra personer och inhemta deras omdöme. Det finnes sålunda ej samma anledning att föreskrifva betänketid, som när det är fråga om häktade.

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
åddömt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

Den förste ärade talaren nämnde också en annan fråga, som han ansåg stå i ett visst sammanhang med denna, och det var frågan om tillgodoräknande af häktningstiden, om dennas afräknande å strafftiden. I det afseendet vill jag upplysa, att 1896 års riksdagsskrifvelse ledt till utarbetandet af ett lagförslag, som remitterats till högsta domstolen, men som ännu icke hunnit der föredragas. Enligt detta förslag skall den tid, som förflyter, under det att besvären gå sin gång från underrätt till öfverrätt, kunna afräknas på strafftiden, och då har också, om jag förstätt den förste ärade talaren rätt, den egentliga grunden för hans betänkligheter förfallit.

Öfver hufvud taget skulle jag vilja säga, att den förste talarrens anmärkningar mot det föreliggande förslaget äro så godt som uteslutande rigtade mot förslaget i den form, som utskottet gifvit detsamma, och nästan icke alls mot förslaget, sådant det lyder i den kongl. propositionen. Nu vore det naturligtvis en god sak, om sammanstämmande beslut kunde uppnås i båda kamrarne, och att, då Första Kammaren bifallit utskottets förslag, detta således vunne bifall äfven i denna kammare. Men äfven om — något, som jag naturligtvis i och för sig skulle anse önskvärdt — i en eller annan punkt en återgång skulle ske till Kongl. Maj:ts förslag, så bör icke en sammanjemkning vara omöjlig. Och vi få icke förbise, att vid denna fråga föreligga ömmande omständigheter. För hvarje år, som denna lagstiftning fördröjes, fördröjes också för åtskilliga personer möjligheten att tidigare aftjena det straff, till hvilket de gjort sig skyldiga. Härigenom blifva icke blott naturligtvis de dömda, utan, såsom nyss påpekats, äfven samhället lidande, nemligen genom kostnaderna för de dömdes efterspanande och återförande m. m.

På grund häraf, och då de anmärkningar, som hittills förekommit vare sig emot det ena eller det andra af de föreliggande

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
ddömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

förslagen, icke synas vara af den beskaffenhet, att de böra för-
anleda det helas förkastande, vågar jag hoppas, att kammaren i
denna fråga behagar fatta ett positivt beslut.

Herr Andersson i Pettersborg: Herr talman! Jag skulle
kunnat nöja mig med att instämma i hvad den förste talaren
anförde, men herr Lindhagen sade vid sitt försvar af utskottets
hemställan bland annat, att den häktade skulle efter sin dom,
då den ginge ut på enkelt fängelse, få resa hem och nu i stället
afgifva sin nöjdförklaring inom två dagar. Ja, mina herrar,
skulle man då icke kunna antaga, att, då man säger, att det
skulle vålla staten kostnader att införskaffa denna person, staten
nu skulle slippa att få någon befattning med honom, ty på två
dagar, mina herrar, kan man hinna rätt långt.

En annan sak, som den förste ärade talaren icke anmärkte,
skall jag bedja få anmärka nemligen, angående böter. Jag anser,
att, om lagförslaget skulle vara fullständigt, det skulle omfatta
äfvén bötesstraffet, så att den dömde skulle få förklara sig nöjd
äfvén med sådant straff inom två dagar.

Men det är äfvén en annan brist, som framträder, om man
betraktar våra lagar, jemförda med lagar t. ex. i våra sydliga
grannländer. Om den, som dömts till straff, vill komma på fri
fot, får han ställa borgen för sig och sin person, att han icke
försvinner. Äfvén om straffet är böter, skall han antingen ställa
tillräcklig säkerhet eller erlægga böterna, innan han lemnar rätts-
salen, eller ock underkasta sig straffet med detsamma. Hade
detta förslag innehållit något sådant, skulle äfvén jag kunnat
vara med om att antaga detta lagförslag. Men då inga sådana
garantier finnas, kan jag det icke, utan skall jag, herr talman,
bedja att få yrka afslag på detsamma.

Herr Zetterstrand: Herr talman! Mina herrar! Som her-
arne torde finna af den reservation, som bilagts detta utlåtande,
har jag hyst en viss tvekan, huru jag skulle ställa mig gent
emot det föreliggande lagförslaget. Jag har icke kunnat neka
till, att icke lagförslaget innefattar vissa reformer, som äro önsk-
värda, men jag har å andra sidan icke kunnat dölja för mig,
att det är alltför litet omfattande och äfvén lider af åtskilliga
detaljfelaktigheter. Det är för litet omfattande deruti, att det
väl bort omfatta äfvén bötesstraffen, som den förre talaren om-
nämnde. Vid Stockholms domstolar, rådstufvurätten och polis-
kammaren, der får man verkställa bötesstraffen, så snart alla
äro nöjda med utslaget. Detta på grund af någon särskild för-
ordning. Likaså praktiseras det i Göteborg och äfvén, efter hvad
jag tror, på några andra ställen i Sverige. Men detta, säger
man, går vid sidan af lagen och strider mot lagen. Nu önskar
man emellertid ganska allmänt, att detta förfarande vid verkställig-

het af straff måtte få praktiseras äfven på andra håll, men man kan icke få något lagstadgande, som legaliserar detta. Jag anser det vara en mycket stor brist, att förslaget icke upptagit bestämmelser i detta hänseende. Jag har dessutom åtskillga detalj-anmärkningar.

Bland annat har jag anmärkt, att det förefaller mig mycket eget, att nöjdförklaring skall få afgifvas inför föreståndare för häkte, men icke inför föreståndaren för läns cellfängelse, då man väl får antaga, att den sistnämnde borde hafva större kompetens än föreståndaren för häkte. Hvarför skall man då fordra, att nöjdförklaringen vid läns cellfängelser skall afgifvas inför Konungens befallningshafvande? Kan man då tänka sig, att fångarne skola föras upp till Konungens befallningshafvande för att afgifva nöjdförklaring? Detta är väl ett olämpligt förfarande. Eller kan man förutsätta, att Konungens befallningshafvande skall gå till häktet för att emottaga dessa nöjdförklaringar? Det tror jag icke kommer att praktiseras, äfven om lagen säger det. Möjligen blir det landssekreteraren, men icke Konungens befallningshafvande.

Men sedermera är det här en hel del andra anmärkningar, rigtade emot utskottets förslag, som ju nu är antaget i Första Kammaren. Om vi antaga utskottets förslag, skulle nemligen deraf följa, såsom den förste ärade talaren också påpekade, att det skulle föranleda till tre olika lagändringar, bland annat, ändring i lagen den 1 juli 1898. Förslag till ändring i denna lag af den 1 juli 1898 borde väl då samtidigt föreligga till behandling, hvilket icke är förhållandet.

Vidare tillkommer, att utskottet föreslår i 3 §, att nöjdförklaring skall i visst fall afgifvas »inför Konungens befallningshafvande eller annan myndighet, som Konungen förordnat att dylik förklaring emottaga». Således förutsättes, att om man antager denna lilla lag på 7 §§, skall man på samma gång säga, att detta icke i och för sig är till fyllest, utan att Kongl. Maj:t skall utfärda en förordning, som förtydligar hvad man nu här i 3 § stadgar, och detta förtydligande är derjemte af ganska stor vikt.

Dertill kommer, att man har att motse med det allra första ett förslag till ändring i viss del af denna lag, om densamma nu antages. Som under debatten redan nämnts, aflät nemligen Riksdagen år 1900 en skrifvelse med begäran, att den tid, under hvilken en person är häktad, skulle inräknas i strafftiden. Om vi nu, såsom vi hört, hafva att vänta en lag, som säger, att denna tid skall i vissa fall inräknas i strafftiden, frågar jag: är det icke gifvet, att konsekvensen häraf blir den, att äfven den tid, den häktade vistats i häkte i afbidan på utgången af betänketiden för nöjdförklaringen, jemväl skall inräknas i strafftiden? Det skall den väl ovilkorligen göra. Om häktningstiden skall afräknas,

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
adömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

Angående verkställighet i vissa fall af straff, dödmåt genom icke laga kraft egande utslag.
(Forts.)

skall ju således äfven en lagändring med afseende på betänketiden vara att vänta, så att äfven den må afräknas å straffet.

Det förefaller mig verkligen, mina herrar, huru man än ser saken, att den ligger i det läge, att frågan tarfvat ytterligare öfvervägande, och jag tror icke, att vi förlora någonting, om vi vänta ett år med förslaget antagande och då få det fram i en mera genomtänkt och lycklig form. Det är således icke för att jag vill motsätta mig lagen i princip — ty den har många förtjenstfulla sidor — utan därför att jag tror, att den icke är så genomtänkt, som den borde vara, som jag, herr talman, yrkar afslag å utskottets hemställan.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Hammar-skjöld: Herr grefve och talman! Mina herrar! Jag skall endast yttra några ord i anledning af det sista anförandet.

Hvad angår, att man bör få förklara sig nöjd med en dom, som går ut på böter, är det först och främst tydligt, att detta är en temligen fristående fråga, hvilken icke i någon mån prejudicieras genom antagande af en lag, som möjliggör snabbare verkställighet af de svårare straffen, frihetsstraffen. Vidare skall jag bedja att få påpeka, att i de allra flesta fall eller åtminstone vid de allra flesta domstolar en bestämmelse om nöjdförklaring med afseende på böter skulle hafva rätt obetydlig effekt. Den skulle ju hafva betydelse egentligen för det förvandlingsstraff, hvartill böterna skulle öfvergå. Men huruvida böterna skola förvandlas eller icke, beror på en undersökning, om den dömde har utmättningsbara tillgångar. Det blir således endast i fråga om gamla, vana poliskunder eller personer, som polisen känner, och om hvilka den sedan föregående tillfällen vet, att de sakna alla tillgångar, som den ifrågasatta bestämmelsen skulle verka synnerligen påskyndande på straffets verkställighet. Slutligen är det uppenbart, att som skalan för förvandlingen af böter är fallande, så att, då olika bötesbelopp förvandlas, förvandlingsstraffen icke stå i samma proportion till bötesbeloppen, är det uppenbart, säger jag, att, för att böterna skola få aftjenas på grund af en nöjdförklaring af den tilltalade, fordras samtycke från andra sidan, d. v. s. af åklagaren eller målseganden, hvilket naturligtvis ytterligare skulle minska effektiviteten af stadgandet.

Beträffande åter yrkandet, att nöjdförklaring skulle kunna få afgifvas inför föreståndaren för länsfängelse, vill jag erinra derom, att det föreslagna stadgandet till punkt och pricka öfverensstämmer med nu gällande bestämmelser, hvaremot mig veterligen icke någon anmärkning förekommit.

I fråga om 3 § och det af utskottet der föreslagna tillägget, kan jag mycket väl förstå, om kammaren anser, att detta tillägg lägger alltför stor makt i Kongl. Maj:ts hand. Är detta händelsen, finnes ju den enkla utvägen, att, när kammaren kommer till denna

§, tillägget strykes, hvarefter en sammanjemkning utan svårighet låter sig göra på det sätt, att i paragrafen tillägges en eller annan myndighet utom de i den kongl. propositionen nämnda.

Hvad slutligen vidkommer betänketidens inräkning i straff-tiden, som den siste talaren omnämnde, kommer den saken nog att tagas i öfvervägande vid lagstiftningen om afräkning på strafftiden af häktningstid. Skulle det i fråga om betänketiden behövas ändring i någon annan författning och sålunda erfordras föreskrifter i annan lag än den tilltänkta lagen om tillgodoräknande af häktningstid, skulle det helt säkert icke blifva i den nu förevarande lagen, utan i 1898 års lag, som bestämmer, från hvilken tidpunkt ett straff skall räknas. Der skulle det stadgande, som kan behövas, hafva sin rätta plats. Om ett sådant stadgande eventuellt är erforderligt, kan detta alltså ej utgöra något hinder emot antagande af den nu föreliggande lagen.

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
åddömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

Herr Lindhagen: Utskottet har råkat i sin motivering, mot hvilken jag dock reserverat mig, skrifva, att det erfordrades förändringar i en del andra författningar och, bland annat, i lagen af den 1 juli 1898. En närmare undersökning skulle dock visa, att dessa ifrågasatta ändringar sammansmälta till en obetydlighet, och om man läser förenämnda lag, föranleder den icke till, att man nödvändigtvis behöfver göra någon uttrycklig förändring med anledning af detta förslag.

Hvad talaren på skånebänken nämnde derom, att de dömde, som vistas på fri fot, i allt fall skulle få tillfälle att försvinna från orten, äfven under de två dagarnas betänketid, så har han missuppfattat frågan i den delen, ty Kongl. Maj:t har just om sådana dömde förutsatt, att de icke behöfva någon betänketid, utan så snart utslaget är afkunnadt, få de genast, såvidt man har utslaget utskrifvet, förklara sig nöjda.

Hvad beträffar den framskjutna frågan, huruvida förslaget bör alldeles förkastas eller man nu bör antaga något positivt, då hafva de yrkanden, som gå ut på, att man bör förkasta både Kongl. Maj:ts och utskottets förslag, grundats på två olika skäl. Herr Widén anförde, att vi kanske hafva att vänta en ny lag, hvarigenom på ådömda frihetsstraff skulle medgifvas att afräkna den tid den dömde suttit i häkte. Denna sak har ej undgått utskottets uppmärksamhet, men jag vill erinra om, att man ännu icke vet, om Riksdagen antager en sådan författning — och på sätt justitieministern anförde, komma antagligen dylika bestämmelser icke in här — och det är icke heller sagt, att i alla mål en sådan afräkning kommer att ega rum, och då måste i alla fall böra stå kvar stadganden i nu afhandlade afscenden.

Hvad vidare angår den andra invändningen, som talaren på skånebänken och herr Zetterstrand fäste sig vid, nemligen att man också borde stadga nya bestämmelser om verkställighet af

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
å dömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

bötesstraff, så och då vid förevarande frågas uppkomst nämnda angelägenhet icke bragts på tal och därför alla myndigheter och hela utredningen varit sysselsatta endast med frihetsstraffen, är det väl riktigast att taga emot hvad man kan vinna på grund af den nu föreliggande utredningen. Man kan ju sedermera lagstifta om bötesstraffen, ty att göra det i ett sammanhang med frihetsstraffen är icke oundgängligt.

Jag tror sålunda, att de grunder, som äro anförda för att man nu icke bör göra någonting, synas icke böra vinna afseende, utan får jag för min del därför vidhålla mitt yrkande.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Jag skall bedja att med några ord få besvara de anmärkningar mot mitt anförande i denna sak, som talaren på stockholmsbänken i sitt första yttrande framstälde.

Jag skall dervid först tillåta mig att taga fasta på det yttrande, som herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet afgaf och i hvilket han, för så vidt jag kan förstå, bekräftade riktigheten af de erinringar, jag gjort mot det af utskottet framställda förslaget, att ett bevis från domaren om det å dömda straffet skulle vara till fyllest för upptagande af nöjdförklaring. Det erkändes uttryckligen i detta yttrande och ligger i öppen dag, att ett sådant bevis måste innehålla mycket mer, än hvad som står i det af lagutskottet nu framlagda förslaget. Det är alls icke tillräckligt, att beviset innehåller hvad der står. Nu har visserligen sagts, att detta skulle kunna fyllas genom ett formulär och att sålunda på administrativ väg skulle förfullständigas hvad lagen lemnar obestämdt. Jag anser emellertid, att det är olämpligt, att detta stadgas i ett formulär eller en kungörelse eller dylikt, utan bör det fullständigt utsägas i lagen.

Vidare sade samma talare på Stockholmsbänken, att, då en person kan på eget erkännande blifva dömd till straff, hvarför kan han då icke på eget erkännande få undergå bestraffning? Ja, mina herrar, jag anser dock, att det är en stor skillnad mellan dessa båda förhållanden. Det egna erkännandet, på hvilket en person dömes, afgifves inför domstol efter en mer eller mindre omfattande ransakning, då den tilltalade haft godt tillfälle att tänka sig för, om han skall erkänna det brott, hvarför han är anklagad, eller icke. I det andra fallet åter är det icke fråga om erkännande af något, som är sant, eller af en viss gerning, utan det är fråga om att afgifva ett omdöme, huruvida ett å dömdt straff är rättvist eller icke. Så vidt jag kan se, är detta något helt annat än ett erkännande i brottmål. På endast ett bevis om det å dömda straffet är man icke i stånd att afgifva ett sådant omdöme; och det är detta jag velat framhålla.

Vidare ber jag att tillika få taga fasta på herr statsrådet och chefens för justitiedepartementet tillkännagifvande, att vi

hafva att vänta ett lagförslag rörande rättighet för en person, som är dömd, att på strafftiden afräkna den tid han suttit häktad. Denna lag måste väl medföra ändring i föreliggande lag. Hvarför då icke vänta med den nu ifrågavarande förändringen för att framlägga den samtidigt, med det nya lagförslag, som vi alltså i ofvan omförmälta hänseende hafva att förvänta? Jag har redan förut framhållit, att hvad man här vill vinna är blott ett par eller högst fyra dagar. När nu den nyss omnämnda lagen kommit till stånd, faller äfven denna vinst helt och hållet bort; och då ter det sig onekligen ganska egendomligt med en föreskrift derom, att det skulle vara nog att i stället för eller jemte utslaget skicka ett bevis om det ådömda straffet till den verkställande myndigheten. Det synes mig, att alla skäl tala för att vi vänta. Och för öfrigt kunna vi väl icke göra annat än vänta, då det är aldeles uppenbart, som utskottet här framhållit och, så vidt jag kan förstå, äfven herr statsrådet och chefen för justitidepartementet vitsordat, att det, för att denna lag må kunna tillämpas, fordras ändringar i andra författningar, bland annat äfven i en lag. Det kan ju då i alla fall icke blifva något af, förrän ändring i den lagen blifvit vidtagen.

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
å dömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

Herr Lindhagen: Det lagrum, som herr Widén talade om, lyder: »*Vid verkställighet af utslag, hvarigenom någon, som hålles häktad, blifvit dömd till straffarbete eller fängelsestraff, skall, i händelse utslaget eger laga kraft den dag, då det ankommer till den myndighet, som har att om verkställigheten förordna, strafftiden räknas från nämnda dag, men i annat fall från den dag, å hvilken den dömd i föreskrifven ordning förklarar sig nöjd med utslaget.*» Det är endast denna paragraf i 1898 års lag, hvarom här kan vara fråga, och man kan väl inse, att det icke omedelbarligen behöfver göras någon ändring deri i anledning af utskottets förslag.

Herr Widén omnämnde, att i utskottets förslag vore ofullständigt angifvet, hvad det ifrågasatta beviset skulle innehålla, enär i lagtexten omnämnes endast »den ådömda bestraffningen» och hvad för öfrigt blifvit den dömd ålagdt. Denna formulering har gjorts af högsta domstolen, och med denna sak ställer sig i praktiken så, att, när en domstol utfärdar ett dylikt bevis, hvilket för flera ändamål ifrågakommer, så innehåller beviset, att den eller den skall för det eller det brottet, jemlikt det eller det lagrummet, dömas till det eller det straffet. Det är gammal häfd, och skulle man nu härom förlora sig i vidlyftigheter i lagtexten, så skulle denna få ett vidunderligt innehåll. Jag tror icke, att frågan har en sådan betydelse, som herr Widén framställt, ty det ligger i sakens natur, att beviset måste innehålla det, som jag nyss nämnde, och hvilket herr Widén också ansett vara nödvändigt.

*Angående
verkställighet
i vissa fall
af straff,
ddömdt genom
icke laga kraft
egande utslag.
(Forts.)*

Öfverläggningen förklarades härmed afslutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets förslag till 1 § i den ifrågasatta lagen och *dels* på afslag å utskottets berörda förslag och Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning. Herr talmannen ansåg förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets förevarande förslag till 1 § i lag angående verkställighet i vissa fall af straff, äddömdt genom icke laga kraft egande utslag, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda förslag och Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Omröstningen utvisade 90 ja men 94 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Efter föredragning vidare af § 2 yttrade

Herr Zetterstrand: Herr talman! Med anledning af kammarens nyss fattade beslut tager jag mig friheten att yrka afslag å denna paragraf och att detta afslagsyrkande äfven måtte gälla alla de följande paragraferna.

Vidare anfördes ej. Kammaren afslog utskottets förslag till 2 § och Kongl. Maj:ts derutinnan gjorda framställning.

Härefter afslog kammaren jemväl hvad utskottet och Kongl. Maj:t i öfrigt i förevarande ärende föreslagit.

§ 12.

*Angående
allmänna
helsovården
på landet.*

Slutligen föredrogs Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 27, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående allmänna helsovården på landet.

Till utskottets förberedande behandling hade blifvit hänvisad en inom Andra Kammaren af herr *J. Wahlgren* väckt motion, n:o

32, i hvilkens yrkande tre andra kammarledamöter instämt, och hvari hemställes, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga sådana förändringar i kongl. helsovårdsstadgan den 25 september 1874, i hvad densamma afsåge allmänna helsovården på landet, att kommunalnämnden tillerkändes rätt att med kraftigare och mera effektiva medel ingripa till skydd mot de faror för helsotillståndet hos människor och djur, som särskildt genom vissa på senare tider uppkomna slag af fabriksdrift uppstått.

*Angående
allmänna
helsovården
på landet.
(Forts.)*

Utskottet hemställde emellertid, att förevarande motion ej måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, yttrade:

Herr Wahlgren: Herr talman, mina herrar! Efter genomläsandet af detta utlåtande har jag icke kunnat finnat annat, än att utskottet på det varmaste sätt intresserat sig för syftet med min af utskottet i utlåtandet behandlade motion. Utskottet har dock haft andra tankar än jag om sättet för målets vinnande. Det är ju en sak för sig. Men då jag icke vågar tro, att utskottet har mera rätt än jag, skall jag fatta mig kort och anhålla om ärendets återförvisande till utskottet med begäran om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i motionens syfte.

Herr Redelius: Herr talman! Jag skall be att få understödja motionärens hemställan om återremiss. Det synes mig, att detta ämne är af så stor betydelse, att det borde göras till föremål för en lagbestämmelse. Jag vill icke göra någon anmärkning mot utskottet, ty i likhet med utskottet anser äfven jag, att motionen icke kunnat tillstyrkas i oförändradt skick. Men då motionens syfte är att råda bot på de menliga inverkingar, som uppstå på grund af olika fabrikers verksamhet, tror jag, att statsmakternas uppmärksamhet borde riktas på dessa förhållanden för att få dem afhjelpa. Genom det förorenade affallsvattnet från fabrikena förderivas ofta såväl det rinnande vattnet som vattnet i sjöarne och göres oanvändbart såväl till dricksvatten som för andra behof; äfven utrotas härigenom ofta fiskarne, och växtligheten vid stränderna förstöres. En skrifvelse i motionens syfte borde därför komma till stånd. Men den borde icke innehålla förslag att öka helsovårdsnämndens befogenhet. Deri ger jag utskottet rätt. Likväl tror jag, att något kunde åtgöras i saken, då motionens syfte är det nämnda.

Jag skall därför, herr talman, be att få yrka, att motionen återremitteras till utskottet för förnyad behandling.

*Angående
allmänna
helsovården
på landet.
(Forts.)*

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman! Icke ens motionären har kunnat förneka, att utskottet efter bästa förmåga sökt sätta sig in i ärendet. Och motionären tyckes sjelf vidgå — eftersom han icke gjort något annat påstående — likasom äfven den siste ärade talaren afgjort vidgick, att det yrkande, som motionären afgifvit, icke bort af utskottet tillstyrkas. Nu yrkar man återremiss, på det att utskottet måtte tillstyrka en skrifvelse »i motionens syfte». Jag anser mig icke träda grannlagenheten för nära, då jag omnämner, att, då utskottet vid motionens behandling fann, att det icke kunde yrka bifall till motionen i dess oförändrade form, utskottet hos motionären anhöll, att han måtte inkomma med ny motion i ämnet, så att utskottet måtte blifva i tillfälle att gå motionärens önskningsar till mötes. Då han icke ville detta, kunde utskottet icke inkomma med annat yrkande, än det gjort. Jag ber få framhålla, att, såsom jag redan yttrat, utskottet allvarligt satt sig in i frågan och inser dess stora vigt och vigten af, att på detta område något måtte göras för att råda bot på de missförhållanden, som motionären påpekat. Men utskottet har vid behandlingen af frågan funnit, att det förslag att utvidga kommunalnämndens befogenhet, som motionären framställt, icke är tillräckligt för ändamålet. Utskottet har tänkt, såsom af utlåtandet framgår, att, om Riksdagen skulle aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med motionärens förslag, detta i stället för att åstadkomma en lycklig lösning af frågan skulle för en afsevärd framtid hindra frågans verkliga lösning. Och jag tror, att utskottet handlat så på ganska goda skäl. Ty om utskottet förordat bifall till motionärens förslag och kunnat förmå först denna kammare och sedan Första Kammaren att förena sig om ett skrifvelseförslag, sådant som motionären föreslagit, skulle, om vederbörande då vidtog åtgärder i den rigtning, som motionären önskar, det snart visa sig, att dessa åtgärder varit otillräckliga. Men säkerligen skulle dermed kamrarnas för en rätt afsevärd framtid hafva försvärat möjligheten för en motionär att få ett skrifvelseförslag antaget, som innebure en lösning af frågan i hela dess vidd. Derfor har utskottet ansett sig göra saken en tjänst genom att yrka afslag å motionärens förslag.

Beträffande förslaget, att ärendet skulle återremitteras, på det att utskottet måtte tillstyrka en skrifvelse i motionens syfte, vet jag icke hvad detta skulle innebära. Motionären har ju hemställt, att »kommunalnämnden tillerkännes rätt att med kraftigare och mera effektiva medel ingripa till skydd mot de faror för helsotillståndet hos människor och djur, som särskildt genom vissa på senare tider uppkomna slag af fabriksdrift uppstått». Då är väl motionens syfte, att åt kommunalnämnden lemnas större befogenhet i detta fall. Men det är just detta, som utskottet afstyrkt och, som jag tror, på goda skäl.

Jag ber sålunda att få yrka bifall till utskottets hemställan och afslag å motionen. Och jag vill ännu en gång tillägga, att jag tror, att kammaren genom att nu afslå denna motion skulle för framtiden underlätta en verklig lösning af frågan i hela dess vidd.

*Angående
allmänna
helsovården
på landet.
(Forts.)*

Herr Göransson: Herr talman! Då jag i egenskap af ordförande i kommunalnämnd haft tillfälle att syssla med sådana förhållanden som de i motionen omförmälda, skall jag tillåta mig att yttra några ord i frågan.

För några år sedan skedde det inom den kommun, jag tillhör, att några personer, boende i närheten af ett vattendrag strax nedanför en större sulfittfabrik, kommo in till kommunalnämnden med begäran, att kommunalnämnden skulle förbjuda fabriken att utsläppa sådant affall af sulfitmassa och sulfitulut, som visat sig vara skadligt och som gjort vattnet oanvändbart för människor och djur. De trodde, att detta affallsvatten äfven i öfrigt var helsovådligt derigenom, att en obehaglig lukt spreds, när vattnet genom förbigående strömfall kom i rörelse. Kommunalnämnden tog frågan i öfvervägande, och några af dess medlemmar sökte att på ort och ställe göra sig underrättade om förhållandet. Men de ansågo sig icke vara kompetenta att bedöma, huruvida detta vatten kunde vara helsovådligt eller icke.

Med anledning deraf kunde naturligen icke heller kommunalnämnden föreskrifva någon åtgärd för denna fabrik eller ålägga densamma några böter, hvartill den naturligtvis kunde haft rätt enligt helsovårdsstadgan. Kommunalnämnden vidtog då den åtgärd, att den anmälde saken för Konungens befallningshafvande och anhöll, att provinsialläkaren måtte förordnas att på ort och ställe undersöka, huruvida det kunde vara helsovådligt eller icke. Provinsialläkaren kom dit och tog åtskilliga vattenprof, hvilka han sedan lät analysera, samt afgaf sitt utlåtande. Detta gick derpå ut, att vattnet och gaserna ansågos af honom vara helsovådliga, och med anledning deraf insände kommunalnämnden med stöd af helsovårdsstadgan till Konungens befallningshafvande en ansökning om, att bolaget måtte åläggas att vidtaga sådana åtgärder, att anledningen till denna helsovådighet måtte upphöra. Detta blef äfven af Konungens befallningshafvande beslutadt i så mätto, att bolaget förelades att vidtaga sådana åtgärder. Bolaget tillkallade derpå en sakkunnig person, nemligen professor Klason, hvilken begaf sig dit och anställde undersökningar. I det på grund häraf afgifna utlåtandet tillstyrkte han, bland annat, att bolaget skulle vara skyldigt att vidtaga åtskilliga anordningar med afssende såväl å den utsläppta sulfituluten som sulfitmässan, deribland anläggande af åtskilliga dammar, hvarigenom sulfituluten skulle af dunsta och svalna, innan den utsläpptes i vattnet, och derjemte att det finare affallet af sulfitmässan skulle sila igenom särskilda

*Angående
allmänna
helsovården
på landet.
(Forts.)*

bräddammar, innan äfven den släpptes ut i vattendragen. Detta blef bolaget ålagdt att hafva verkstält inom en viss tid, hvilket äfven skedde. På detta sätt har saken fortgått under några år ända till sistlidet års sommar, då samma strandegare vid detta vatten inkommo till kommunalnämnden med en ny anmälan, att dessa åtgärder icke voro tillfyllestgörande, utan att det oaktadt så mycket affall följde med i vattnet, att de hade stort obehag deraf.

Då begärde kommunalnämnden hos Konungens befallningshafvande å nyo, att provinsialläkaren måtte resa dit och undersöka förhållandet, hvilket äfven skedde, Derpå aflemnade han sitt utlåtande till Konungens befallningshafvande, uti hvilket han föreslog, att detta bolag måtte förklaras skyldigt att genom sakkunniga personer uppgöra förslag till sådana åtgärder, som kunde förebygga, att sådana skadliga affall från fabriken vidare skulle flöda ut i vattendragen. Konungens befallningshafvande remiterade handlingarna till kommunalnämnden utan att föreskrifva någon åtgärd, kommunalnämnden öfversände då handlingarna till sulfitbolaget med hemställan, huruvida bolaget ville inom viss tid ställa sig provinsialläkarens förslag till efterrättelse, detta vägrade bolaget och sände handlingarna åter till kommunalnämnden jemte afskrift af professor Klasons ofvannämnda utlåtande under förklarande, att de ej ville eller kunde göra mera. Sedan kommunalnämnden emottagit detta utlåtande, insändes detsamma till Konungens befallningshafvande med en anhållan, att bolaget måtte åläggas att verkställa detta föreläggande, men derpå har ännu icke något svar erhållits, utan frågan befinner sig för närvarande i detta läge.

Emellertid anser jag, att det är af stor vigt, att något göres i detta afseende, och jag tror, att det vore behöfligt, att denna fråga komme in i Riksdagen. Det kan ju icke förnekas, att dessa fabriker kunna vara till stor fördel för de kommuner, i hvilka de äro belägna, genom de inkomster, de bereda såväl kommunerna som många enskilde, och man får naturligtvis icke lagstifta, så att man omöjliggör dylik fabrikation. Detta oaktadt tror jag, att man bör tillse, att icke heller de enskilde eller vissa enskilde alltför mycket trakasseras genom att de råka att bo i närheten af dessa fabriker. Jag anser, att det är af vigt, att något blir gjordt i detta afseende för att skydda dessa personer, ty jag vet, att de kunna hafva ofantligt stora obehag deraf, och särskildt under sistlidet års sommar, under den starka värmen, var det omöjligt för dem, som bodde der, att ställa upp fönster eller dörrar, ty då strömmade det in sådana gaser, att det var förenadt med mycket stort obehag att vistas i rummen. Här af kan man lätt inse, hvad det betyder att bo i närheten af en dylik fabrik och ett dylikt vattendrag.

Jag tror derför, att något bör göras, men i likhet med utskot-

tet anser jag, att hvad motionären föreslagit icke blir till fyllest. Äfven om kommunalnämnden skulle erhålla en större myndighet, så besitter den icke den sakkunskap, att den kan använda denna myndighet, utan den blir naturligen beroende af provinsialläkaren och Konungens befallningshafvande samt måste inhemta råd af sakkunnige, och äfven om man bestämde, att kommunalnämnden skulle ega rätt att åsätta höga viten, tror jag icke, att det skulle komma att inverka på dessa millionbolag, ty det fråga de litet efter. Jag har hört, att sakkunnige förklarar, att det icke är omöjligt att vidtaga sådana åtgärder, att dessa olägenheter förebyggas, men att det kan komma att kosta bolagen ett och annat tiotusental kronor, och det är just detta, som de i det längsta vilja söka undvika.

Jag tror icke, att det för närvarande skulle tjena till mycket att yrka återremiss i den rigtning, som nu blifvit ifrågasatt, eller att Riksdagen skulle aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t i motionens syfte. Det har redan af en ledamot utaf utskottet blifvit påpekadt, att det icke skulle komma att innebära annat än ett ytterligare framhållande af, att kommunalnämnden skulle tillerkännas rätt att vidtaga kraftigare åtgärder, och detta anser jag i likhet med utskottet vara för snåft tilltaget. Men att något göres och göres snart, anser jag vara angeläget. Huruvida det, såsom utskottet i sin motivering framhåller, påkallas en särskild lagstiftning endast för dessa fabriker, lemnar jag emellertid derhän. Det kan ju vara möjligt, att det kan finnas andra fabriker, som äro lika helsovådliga som dessa, och jag tror, att det måhända blir väl ensidigt att ensamt för dessa fabriker påyrka en lagstiftning. Jag har intet yrkande att göra.

Herr Björck: I likhet med föregående talare anser äfven jag, att dessa förhållanden borde tagas om hand af lagstiftningen, ty jag tror, att de, såsom de nu äro, äro alldeles olidliga. De alstra förgiftning af hela vattendrag, så att all fisk dör, och vidsträckta områden förpestas af osunda gaser. Men *hvad* man bör göra för att afhjelpa dessa missförhållanden, det är ej så lätt att säga.

Emellertid tror jag, att mindre frågor varit föremål för utredningar af särskilda, utaf Kongl. Maj:t tillsatta komitéer, och jag anser, att det i detta fall bör utredas, hvilka åligganden bolagen skola underkastas för att oskadliggöra dylika produkter. Detta mål kan man dock enligt min tanke icke uppnå genom att gifva kommunalnämnderna större myndighet uti ifrågavarande afseende.

Om det hade förelegat yrkande om skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om tillsättande af en komité för att utreda dessa spörsmål, hade jag gerna varit med derom, men då så icke är förhållandet, har jag intet yrkande. Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på och instämma i de talares yttran-

*Angående
allmänna
helsovården
på landet.
(Forts.)*

*Angående
allmänna
helsovården
på landet.
(Forts.)*

den, som anse, att åtgärder måtte snarast möjligt vidtagas för att undanrödja dessa missförhållanden.

Herr *Biesèrt* instämde häruti.

Herr *Elowson*: Den nu föreliggande frågan är enligt min uppfattning af ganska stor betydelse. Här gäller det intressen, som stå emot hvarandra, å ena sidan fabrikerens intressen af materiel och pekuniär art, och å andra sidan helsovårdens intressen, som för människornas välbefinnande må varda tillgodosedda.

Om vi ställa dessa båda olika slag af intressen för jemförelses skull emot hvarandra, så anser jag, att det är af synnerligen stor betydelse, att helsovårdens intressen få göra sig gällande.

Det har af flere talare framhållits, att menliga förhållanden för närvarande ega rum, i det att icke endast vattendrag förorenas genom affall från åtskilliga fabriker, utan äfven atmosfären förpestas af osunda gaser, som spridas omkring i luften. Då människor bo i närheten af fabriker, kunna dessa kringboende människor hafva berättigade intressen och anspråk, att deras helsa skyddas emot det helsovådliga inflytande, som en del fabriker nu medföra. Ty för visso är människan herre jemväl öfver fabriken.

Jag vill erkänna, att motionären inlagt en stor förtjänst genom att påpeka de ogynsamma förhållanden, som i berörda afseende äro rådande, men i likhet med åtskilliga andra talare anser jag, att de medel, som motionären föreslagit till olägenheternas afhjelpande icke äro tillräckliga. Det behöfves trifvelsutan starkare och kraftigare medel.

Den motivering, som åtskilliga talare här framhållit såsom stöd för den uppfattningen, att de påpekade missförhållandena böra afhjelpas genom en civillag, synes mig icke vara alldeles obefogad. Utskottet har ju ock i slutet af sitt utlåtande hänvisat till en lagstiftning i ämnet af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt. Det är utan tvifvel den ena människans civilrättsliga anspråk, som kommit i konflikt med den andras, och därför tror jag, att det vore lämpligt, om civillagstiftningen toge hand om detta ärendet.

För närvarande är ju intet att göra. Men jag vill uttrycka min belåtenhet med, att frågan blifvit bragt på tal i Riksdagen, och jag hoppas, att det icke skall dröja synnerligen länge, innan en effektiv lagstiftning kommer till stånd. Ty de missförhållanden, som i förevarande hänseende nu finnas, äro verkligen så stora, att det behöfves att få dem afhjelpa.

Jag har, herr grefve och talman, intet yrkande att göra.

Herr *Söderberg*: Då jag instämt i motionen, är det därför, att jag anser, att något bör göras gent emot sådana sam-

*Angående
allmänna
helsovården
på landet.
(Forts.)*

hällsvådigheter, som uppkomma genom en mängd af dessa trämasse- och cellulsofarbriker, som finnas i vårt land. Det är en allmän klagan, som försports från befolkningen i skilda delar af landet omkring dessa fabriker, att de lida mycket af de osunda gaser och syror och sådant, som de släppa ut i vattendragen. Jag tror icke, att frågan lämpligen kan lösas genom den åtgärd, som motionären har föreslagit. Det är jag åtminstone oviss om. Jag tror nemligen i likhet med herr Göransson, att kommunalnämnden i allmänhet icke är kvalificerad att reglera detta förhållande. Men jag tänkte mig, då jag instämde i motionen, att det skulle kunna lemnas åt Kongl. Maj:t att taga denna sak i öfvervägande, för att kommunalnämndens och Konungens befallningshafvandes rätt och befogenhet härutinnan måtte blifva mera klar och effektiv. Ty för närvarande är, som herrarne torde veta, till och med Konungens befallningshafvandes befogenhet härutinnan mycket sväfvande och otillfredsställande.

Jag anser, att detta är en mycket viktig fråga, som rör en stor mängd invånare i vårt land mycket nära, och jag tror, att det skulle vara klokt, om denna fråga snart komme upp igen till behandling inom Riksdagen. Det är emellertid möjligt, att den icke kan lämpligen afgöras utan en föregående utredning, som endast Kongl. Maj:t kan prestera för att sedan framlägga den för Riksdagen, så att denna fråga må få en allsidig utredning och saken verkligen tagas i ett sådant öfvervägande, att intresset väckes i vida kretsar äfven bland fabriksidkarne sjelfva, så att de måtte vid fabrikationen föranstalta om sådana anordningar, att de icke förderfva vatten och luft till skada för människor och djur.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra för närvarande. Jag har blott velat uttala det stora intresse, som jag hyser för denna frågas lyckliga lösning.

Herr Berg i Stockholm: Såväl motionären som herr Redelius hafva medgifvit, att utskottet icke bort tillstyrka motionen. Detta oaktadt har här yrkats på återremiss, på det att utskottet måtte framlägga förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t »i motionens syfte». Man tyckes således vilja, att utskottet skulle i sitt blifvande utlåtande tillstyrka något *annat*, än hvad motionären begärt. Jag frågar då: Menar man, att ett tillfälligt utskott har motionsrätt eller kan erhålla motionsrätt genom en återremiss? Jag anser icke, att så är förhållandet. Och jag tror derför, att man måste gifva utskottet rätt i dess hemställan, till hvilken jag yrkar bifall.

Herr Wahlgren: Herr talman, mina herrar! Det är ju alldeles gifvet, att med mitt erkännande af utskottets motivering jag dock icke frångått min mening. Jag skulle vilja hafva för-

*Angående
allmänna
helsovården
på landet.
(Forts.)*

bättrade förhållanden i fråga om ett mera effektivt ordnande af tillsynen öfver helsovården på landet, och detta är motionens syfte. Att utskottet här visat, att kommunalnämnden, der den på rätt sätt användt den lilla makt, som den har, verkat rätt mycket, har styrkt mig i den tanken, att det är kommunalnämnden, som borde hafva hand om denna sak. Utskottet säger på sid. 6: »Af de bestämmelser, utskottet ofvan anført ur helsovårdsstadgan, torde framgå, att kommunalnämnden icke blott har rätt och pligt att söka åstadkomma rättelse i missförhållanden af den art, motionen afser, utan ock att den, om den med kraft begagnar sin befogenhet, bör kunna med Konungens befallningshafvandes bistånd uträtta icke så litet.

Också har det under ärendets behandling kommit till utskottets kännedom, att en kommunalnämnd i Gefleborgs och en i Vermlands län förmått vederbörande landshöfdingeembeten att på ett verksamt sätt ingripa mot ifrågavarande onda. På båda ställena blefvo fabrikerna tvungna att vidtaga åtgärder, som åtminstone i väsentlig grad minskade olägenheterna. »Der har ju utskottet sjelft erkänt den väg, som äfven jag helst velat gå, men som jag nu af hänsyn till utskottets majoritet tänkt frångå för vinnande af frågans snara lösning. Detta har ledt mig derhän, att jag afstår från bestämdt yrkande på denna större befogenhet för kommunalnämnden och önskar endast en skrivelse i motionens syfte, hvilket är att få missförhållandena rättade.

Jag kan för öfrigt icke dela den mening utskottet uttalat, efter hvad det inflickat i sin motivering på sid. 8, der det heter: »Man får ju nemligen vid dylik lagstiftning icke heller alldeles glömma industriens berättigade intressen». Jag uttalar såsom min bestämda åsigt, att industrien har *inga* berättigade intressen att förderfva hvarken vatten eller luft för närboende människor; utan för min del tror jag, att den bör förbjudas att göra detta.

Utskottet visar på ett annat ställe, att det kostar ganska mycket, till och med tiotusentals kronor, att åstadkomma förbättrade anordningar vid fabrikerna, så att dessa icke göra ett sådant ohägn. Eftersom jag kommit in på kostnadsfrågan, vill jag nämna, att jag vid samtal med trovärdiga personer hört, angående dessas må sjöar, tre till antalet, hvilka undersökts af fiskeriasistenten Wahlberg och om hvilka han afgifvit det graverande utlåtande, hvilket återgifvits i utskottets utlåtande, »att der finnes hvarken fisk eller annat lefvande», jag har hört, säger jag, af flera personer der i trakten, att från hvar och en af dessa små sjöar förr årligen fångats fisk för 5 à 600 kronors värde, och det gör dock, mina herrar, efter 5 procents ränta ett kapital af öfver 30.000 kr., som endast i och genom tillkomsten af en fabriksanläggning, som får drifvas utan erforderlig kontroll från helsovårdssynpunkt, gått förloradt för de människor, hvilka ega dessa sjöars stränder och från sjöarne haft sin bergning delvis

*Angående
allmänna
helsovården
på landet.
(Forts.)*

af fisket. Då menar jag, att vid en lags upprättande man icke får tänka, såsom utskottet framhållit, att »man får ju icke vid dylik lagstiftning alldeles glömma industriens berättigade intressen». Jag vet icke, hvilka berättigade intressen, industrien har att förorena våra sjöar och utöda deras fisktillgång samt förpesta luften, som menniskor skola lefva i.

Att utskottets vice ordförande så käckt velat afstyrka min framställning om en återremiss till utskottet, förvånar mig så mycket mera, som utskottet icke så alldeles klart visat och fasthållit sin ståndpunkt. På sid. 8 står det t. ex.: »Det är ej blott i vårt land, som ifrågavarande olägenheter kommit till synes. I England ha liknande förhållanden föranledt en lag mot floders förorenande», gifven år 1876, »som bestämdt förbjuder utsläppandet i vattendrag af kloakvatten samt *fjörörenadt affallsvatten från fabriker*, derest icke det förorenade vattnet förut blifvit behandladt på tjenligt sätt för att göras oskadligt». Rörande denna lag yttrar en fackman, professor *Ernst Almqvist*, i sin »Allmän Hälsovårdslära» sid. 246: »Lagen utträttade nog åtskiligt, har emellertid ej visat sig särdeles verksam.» Det skulle naturligtvis vara denna lag, som föranledt utskottet att så bestämdt afstyrka min framställning. Men fackmannen har verkligen icke visat fram för utskottet så särdeles lysande förhållanden i detta fall.

När jag böjde mig för utskottets majoritet och hemstälde till kammaren om återremiss till utskottet, trodde jag, att det är i sista hand Kongl. Maj:t, som skulle få utreda frågan; och jag anser för min del, att, om utskottet och motionären haft något olika meningar, dessa kanske skulle kunna jemkas samman till ett af oss å ömse sidor önskad mål genom vare sig en förbättring i helsovårdsstadgan eller en på annat sätt tillkommen lagbestämmelse.

Jag vidhåller därför mitt förra yrkande.

Herr K. G. Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Motionären omnämnde, att utskottet å ena sidan sagt, att det icke lönar sig att utvidga kommunalnämndens befogenhet, och å andra sidan erkänt, att kommunalnämnder verkligen lyckats att uträtta något i detta fall. Han finner häri en motsägelse. Jag förstår icke, huru han kan finna detta så märkvärdigt. Utskottet säger, att det icke lönar sig att *ytterligare* utvidga kommunalnämndens befogenhet. Derigenom har väl utskottet icke sagt, att kommunalnämnden *icke* har någon befogenhet. Utskottet har tvärtom sagt, att kommunalnämnden *har* befogenhet, och, om den använder densamma på ett kraftigt sätt, den redan nu kan åstadkomma något. Men därför finnes intet skäl för utskottet att säga, att denna befogenhet skall ytterligare utsträckas för att derigenom råda bot på det onda. Utskottet säger, att det

*Angående
allmänna
helsovården
på landet.
(Forts.)*

lönar sig icke att utsträcka kommunalnämndens befogenhet i detta afseende, ty man uppnår intet väsentligt på den vägen.

Vidare red motionären upp på ett uttryck i utlåtandet, att man i en lagstiftning af denna art »icke bör glömma industriens berättigade intressen».

Han sade, att industrien *icke* har några berättigade intressen att skämma bort vattnet i sjöar m. m. Utskottet har icke sagt något sådant. Men utskottet har sagt, att industrien *har* berättigade intressen. Och det är väl icke många i denna kammare, som icke gå in på utskottets påstående, att man vid en lagstiftning sådan som den ifrågavarande icke alldeles får glömma industriens berättigade intressen.

Jag vill emellertid icke längre upptaga kammarens tid, utan endast stryka under hvad utskottets ordförande sade och hvad jag förut antydt, nemligen att tillfälliga utskott icke ha någon motionsrätt, och att, om kammaren återförvisade ärendet till utskottet, utskottet icke skulle komma till annat resultat, än hvad det redan gjort.

För öfrigt vill jag påminna om en annan sak. Vi få komma i håg, att tiden nu är långt framskriden och att utskottet endast skulle få en helt kort tid på sig för att å nyo skärskåda frågan, och inkomma med nytt utlåtande, som kamrarna sedan skulle behandla, för att derpå ärendet möjligen skulle af utskottet slutbehandlas. Jag tror, att det är ett olämpligt tillvägagångssätt, att, då ett utskott, som trots sitt intresse för en motion, på grunder, som godkännas äfven af motionärens anhängare, icke kunnat tillstyrka den, kommer in till kammaren med sitt afstyrkande utlåtande, kammaren utan vidare återremitterar frågan, för att utskottet må lösa den *på annat sätt*, på sätt, hvarom motionen ej gjort någon antydan.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Redelius: Herr talman! Det är klart, att utskottet icke har motionsrätt och att utskottet icke inom motionens ram kan göra något annat yrkande än det framställda. Då jag detta oaktadt ansett, att frågan borde återremitteras till utskottet, har detta skett, därför att jag instämmer i motionens väsentliga syfte.

Frågan är således, hvad som förstås med motionens »syfte». Tolkas detta så, att man tror sig vinna det endast eller hufvudsakligen genom en utvidgning af kommunalnämndens befogenhet, då kan utskottet icke komma till annat resultat än det föreliggande och då vore en återremiss gagnlös. Förstår man deremot motionen så, som jag sökt göra, nemligen att den skulle gå ut på att råda bot på de missförhållanden, som här blifvit öfverklagade, och med afseende på hvilka många ansett, att något borde göras, erkänner man detta vara motionens syfte, då synes det mig vara tänkbart, att utskottet skulle kunna komma till ett

annat resultat. Äfven om detta icke skulle kunna vinnas genom förslaget att utsträcka kommunalnämndens befogenhet, synes det mig dock vara möjligt, att utskottet på annat sätt skulle kunna afgifva en framställning, som kunde föranleda en utredning.

Jag vågar icke säga, att så skulle komma att ske. Men utskottet borde i hvarje fall få taga frågan i öfvervägande. Skulle efter återremissen utskottet finna, att intet går för sig, så skulle man åtminstone vinna, att utskottets uttalande blefve förbättradt, så att det kunde motivera en skrifvelse af vidsträcktare omfattning än motionens innehåll. Skulle man säga, att detta är omöjligt, då det skulle strida mot motionens affattning, och att resultatet af en återremiss därför endast skulle blifva ett nytt afslagsyrkande, så finge man nöja sig med att så mycket kraftigare uttala sig för en lagstiftning i ämnet.

Jag anhåller fortfarande om återremiss.

Herr Berg i Stockholm: Den föregående ärade talaren medgaf, att utskottet icke haft befogenhet att gå utöfver, hvad motionären hemställt. Jag vill då endast uppläsa ur motionens kläm, hvad det är, som motionären hemställt om. Det är, »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta vidtaga sådana förändringar i kongl. helsovårdsstadgan den 25 september 1874, i hvad densamma afser allmänna helsovården på landet, att kommunalnämnden tillerkännes rätt att med kraftigare och mera effektiva medel ingripa till skydd mot de faror för helsotillståndet hos människor och djur, som särskildt genom vissa på senare tider uppkomna slag af fabriksdrift uppstått». Det enda, motionären yrkat, är sålunda, att *kommunalnämnden skulle tillerkännas större rätt*, än den för närvarande eger. Då man ju icke vill bifalla detta yrkande, synes det mig vara alldeles orätt att återremittera betänkandet till utskottet för att få ett yrkande af annan innebörd.

Jag vidhåller yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Sedan herr talmannen framställt propositioner å de derunder gjorda yrkandena, blef utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades grefve *M. A. H. Hamilton* under två dagar från och med den 25 innevarande april.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Angående allmänna helsovården på landet.
(Forts.)

konstitutionsutskottets memorial n:o 4, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret; och

n:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående provisoriska anordningar vid Stockholms centralstation m. m; samt

lagutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 44, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om första punkten af lagutskottets hemställan i utlåtande n:o 40 öfver väckta motioner om ändrad lydelse af 26 § 1 mom. samt 30 § i lagen angående tillsättning af presterliga tjänster den 26 oktober 1883;

n:o 45, i anledning af väckt motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om meddelande af lagbestämmelser beträffande rätt att inför domstolar och andra myndigheter företräda bolag och vissa föreningar; och

n:o 46, i anledning af väckta motioner om ändring i *dels* vissa §§ af lagen om hemmansklyfning, egostyckning och jordafsöndring den 27 juni 1896, *dels* 6 § af förordningen om lagfart å fång till fast egendomden 16 juni 1875.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 4,10 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Fredagen den 25 april.Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 18 innevarande april.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo åter bordlagda konstitutionsutskottets memorial n:o 4, statsutskottets utlåtanden n:is 6 och 55 samt lagutskottets memorial n:o 44 och utlåtanden n:is 45 och 46.

§ 3.

Föredros och godkändes bankutskottets memorial n:o 9, angående förande inom linien af en del af riksbankens skuld för äldre sedlar.

§ 4.

Härefter föredros Andra Kammarens första tillfälliga utskotts memorial, n:o 28, i anledning af en till utskottet remitterad motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utarbetande af lag rörande patronatsrättens upphäfvande.

Enligt utskottet tillhandakommet protokollsutdrag hade kammaren den 15 innevarande april till sitt första tillfälliga utskott remitterat en af herr *C. J. Odman* väckt motion, n:o 191, i hvilken hemställdes,

att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till lag, hvarigenom patronatsrätten förklarades upphäfd och det meddelades deraf påkallade närmare bestämmelser rörande genomförandet.

Utskottet hemställde emellertid, att ifrågavarande motion måtte få till Andra Kammaren återlemnas.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet på begäran lemnades till:

Herr Ödman, som yttrade: Såsom kammaren behagade finna, har det tillfälliga utskott, till hvilken min motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utarbetande af lag rörande patronatsrättens upphäfvande remitterats, hemställt, att motionen måtte få till kammaren återlemnas. För min del kan jag icke förstå, att denna åtgärd är öfverensstämmande med grundlagen. Innan jag väckte motionen, undersökte jag noga, huruvida något hinder kunde förefinnas för att densamma skulle behandlas af tillfälligt utskott. Men hvarken i grundlagen eller i den praxis, som kammaren förut tillämpat vid liknande motioners behandling, har jag kunnat upptäcka något dylikt hinder. Vid Riksdagens början t. ex. väcktes här i kammaren af herr Sjövall en motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående framläggande af förslag till en sackarinlag. Denna motion torde i fråga om, huruvida den bör behandlas af ständigt eller tillfälligt utskott, kunna jämföras med min nu förevarande. Kammaren remitterade denna herr Sjövalls motion först till lagutskottet, men beslöt sedan, att den skulle behandlas af tillfälligt utskott. När jag nu väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande af förslag till lag i en annan fråga, då säger det tillfälliga utskott, till hvilken motionen remitterats, att den icke bör behandlas af tillfälligt utskott. Sålunda förfar man i dylika fall, såsom en ledamot af kammaren sade härom dagen, »än si och än så». För min del tycker jag, att det härutinnan borde förefinnas någon praxis, ty i annat fall vet man ej, hvilka frågor man under riksdagens lopp kan framlägga. Mig synes det riktigaste vara, att det tillfälliga utskott, till hvilket min motion en gång remitterats, får behandla densamma, helst som jag tror mig veta, att detta utskotts hemställan om motionens återlemnande icke härleder sig af ovilja att behandla den, utan endast beror på en till hårklyfveri drifven formalism.

Jag anhåller därför, att kammaren måtte, med afslag å utskottets hemställan, vidhålla sitt i fråga om motionens remitterande förut fattade beslut.

Herr Hammarlund: Herr talman! Först och främst ber jag få förklara, att, om kammaren besluter, att motionen skall återlemnas till det tillfälliga utskott, dit den remitterats, utskottet naturligtvis med nöje skall behandla densamma. Utskottet har emellertid, innan det ingår i en saklig pröfning af motionen, först velat förvissa sig om, huruvida det icke möjligen kan hafva berott på ett förbiseende, att densamma remitterats till tillfälligt utskott.

Under de senaste åren har här i kammaren upprepade gånger förekommit diskussioner om gränserna mellan å ena sidan statsutskottet och lagutskottet och å andra sidan de tillfälliga utskotten. Den föregående talaren sade, att vid remiss af motioner

af liknande beskaffenhet som den nu förevarande har kammaren handlat än si och än så. För min del tror jag, att det härutinnan numera utvecklat sig en praxis, som går i rätt riktning.

För några år sedan var praxis den, att frågor, om hvilka det rådde tvekan, huruvida de borde behandlas af statsutskottet eller af tillfälligt utskott, hamnade i statsutskottet, så snart det ansågs, att förslaget genomförande i en framtid kunde komma att föranleda statsutgifter. Men en konsekvent tillämpning af denna grundsats skulle komma att leda derhän, såsom jag en gång tillåtit mig påpeka, att de tillfälliga utskotten skulle få mycket litet att göra. Ty hvad är det väl för angelägenheter, som icke i en framtid skulle kunna komma att föranleda statsutgifter? Jag tror, att det är helt få af de ärenden, som nu behandlas af tillfälligt utskott, hvilka icke äro af denna beskaffenhet. Andra Kammaren har både i år och i fjor slagit in på en annan bog och tillämpat den principen, att, om det icke gälde en direkt statsutgift, utan endast att utreda en fråga i dess första stadium, den hänskjutit ärendet till tillfälligt utskott. Så har t. ex. statsutskottet i år till kammaren återlemnad dels en motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående seminarie lärarnes kompetens-, löne- och pensionsvilkor, dels en motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående utredning om statsbidrag till socken- och folkbibliotek.

I nu förevarande motion är fråga om patronatsrätten, och det gäller att uppdraga gränsen mellan lagutskottet och tillfälligt utskott. Saken gäller ingenting mer och ingenting mindre än att ändra och upphäfva åtskilliga paragrafer i kyrkolagen. Frågan om patronatsrättens upphäfvande har vid flera föregående riksdagar varit bragt på tal. De i ämnet väckta motionerna hafva dervid i regeln hänskjutits till förberedande behandling af lagutskottet. Så har varit fallet vid riksdagarna 1844—1845, 1847—1848, 1856—1858, 1869, 1870 och 1892. Vid riksdagarna 1850—1851 och 1853—1854 blefvo åtskilliga motioner rörande patronatsrätten behandlade i sammansatta stats- samt allmänna besvärs- och ekonomiutskottet. Endast vid 1891 års riksdag har en motion angående patronatsrätten blifvit remitterad till tillfälligt utskott, men denna motion gälde ej patronatsrättens upphäfvande, utan skärpt tillsyn derå, att innehafvare af patronatsrätt stälde sig gällande föreskrifter till efterrättelse.

Således, vid de föregående tillfällen, då frågan om patronatsrättens upphäfvande varit föremål för Riksdagens pröfning och särskildt efter den nya riksdagsordningens införande har saken alltid varit hänskjuten till förberedande behandling af lagutskottet. Detta naturligtvis på grund af § 42 i riksdagsordningen, hvilken paragraf, såsom bekant, lyder sålunda: »Lagutskottet skall meddela utlåtande öfver de från kamrarna dit hänvisade förslag till stiftande, *ändring*, förklaring eller *upphäfvande* af civil-, kriminal-,

kommunal- och kyrkolag». — — — Här är otvifvelaktigt fråga om att upphäfva kyrkolag, och därför bör motionen enligt min tanke hänskjutas till förberedande behandling af lagutskottet.

Men, sade den föregående talaren, det vore icke fråga om att direkt besluta en lag, utan endast om en skrifvelse till Kongl. Maj:t derom, och lagutskottet hade förut i år till kammaren återlemnat sådana motioner, som afsågo skrivelser till Kongl. Maj:t angående utarbetande af lagförslag. Jag ber få erinra, att, då så förfarits i år beträffande herr Sjövalls motion om skrifvelse till Hans Maj:t med begäran om en sackarinlag och i fjol beträffande en motion om skrifvelse rörande en lag om fosterbarnsväsendet, detta skett därför, att i fråga om dessa saker, sackarin och fosterbarnsväsendet, för närvarande ej finnas några lagar. Det kunde således i de fallen hvarken blifva fråga om att upphäfva eller ändra, ej heller att stifta några lagar, utan endast att på ett förberedande stadium utreda, huruvida öfver hufvud taget dylika lagar borde komma till stånd. Den föreliggande motionen deremot afser att upphäfva och ändra en lag, som redan finnes, och dylika motioner hafva, äfven då de endast gälla skrivelser till Kongl. Maj:t, hittills, så vidt jag vet, alltid remitterats till förberedande behandling af lagutskottet.

Jag skall be att få erinra derom, att i fjor t. ex. väcktes olika motioner, i hvilka det föreslogs skrivelser till Kongl. Maj:t angående ändrade bestämmelser om inteckningsförnyelse, om upphäfvande af fideikommissrätten — jag fäste uppmärksamheten på likheten mellan denna fråga och den nu föreliggande frågan om upphäfvande af patronatsrätten — om ändringar i lagen rörande presternas befodringsrätt, om ändringar i väglagen, om strafflagens bestämmelser angående nödvärn, om straffexekution, om dödsstraffets borttagande, om ändrade bestämmelser rörande lagfart, om ökad befogenhet för häradsnämnd, om ändringar i kyrkostämmoförordningen m. m. I alla dessa motioner har endast varit tal om skrivelser till Kongl. Maj:t, men de hafva det oaktadt behandlats af lagutskottet.

Jag ber vidare att få erinra derom, att äfven i år väckts flera dylika motioner, t. ex. om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående ändring i aktiebolagslagen, om den propotionella valmetodens tillämpning vid val af statsfullmäktige, om ändring af väglagen, om sjelfspillings jordfästning, om ändringar i sparbankslagen, om ändringar i kyrkostämmoförordningen, om presternas befodringsrätt o. s. v. Alla dessa motioner om skrifvelseförslag hafva hänskjutits till lagutskottet. Listan skulle kunna fyllas och blifva betydligt längre.

Om vi nu skulle tillämpa den grundsats, som motionären här vill göra gällande, eller att tillfälligt utskott skall behandla alla sådana lagfrågor, som afse skrifvelse till Kongl. Maj:t, så skulle lagutskottet blifva befriadt från kanske hälften af sitt nu-

varande arbete. Jag tror emellertid, att derigenom hela lagstiftningsarbetet skulle väsentligen förryckas. Samma lagstiftningsärendet skulle nemligen i ena fallet, när det endast gälde skrifvelse, behandlas af tillfälligt utskott och i det andra, när det icke gälde skrifvelse, af lagutskottet.

Jag har, såsom herrarne kanske erinra sig, vid något föregående tillfälle uttalat den åsigten, att lagutskottet bör befrias från befattningen med åtskilliga frågor eller att man bör tänka sig en uppdelning af lagutskottet i två särskilda utskott, men denna uppdelning har jag icke tänkt mig så genomförd, att skrivelserna skulle gå till det ena utskottet och de öfriga lagfrågorna till det andra, utan jag har ansett, att det borde vara en uppdelning med afseende å frågornas sakliga beskaffenhet.

Jag tror, att den praxis, på hvilken man nu börjat inslå, är den rigtiga, eller att frågor angående utredning af sådant, hvarom lag förut ej finnes, hänvisas till tillfälligt utskott, men att frågor, som gälla, såsom det heter i grundlagen, ändring eller upphäfvande af »civil-, kriminal-, kommunal- eller kyrkolag», behandlas af lagutskottet, äfven om de endast afse skrivelser.

På denna grund ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Elowson: Det fins verkligen i vår statsförfattning en bestämd regel uppdragen angående gränsen emellan de tillfälliga utskotten å ena sidan och de ordinarie utskotten å den andra. Här är det nu fråga om gränsen mellan ett tillfälligt utskott och lagutskottet. I afseende härå är regeln denna, att om det gäller Konungens administrativa lagstiftningsrätt, så bör ärendet gå till tillfälligt utskott, men att, om det är fråga om sådan lag, beträffande hvilken Riksdagen eger medbestämmningsrätt jemte Konungen, ärendet bör gå till lagutskottet. Vid tillämpningen häraf kan man naturligtvis, såsom motionären tyckes hafva antydt, begå misstag. Sådant är ju möjligt. Regeln är emellertid den, som jag nu angifvit. Denna regel härleder sig historiskt från borttagandet af allmänna besvär- och ekonomikutskottet. Vid representationsförändringen år 1866 sattes nemligen de tillfälliga utskotten i stället för det allmänna besvär- och ekonomikutskottet.

Beträffande den nu föreliggande frågan tror jag icke, att man kan misstaga sig. Det gäller ju ändring eller till och med upphäfvande af kyrkolag, och sådana ärenden lära icke enligt mitt förmenande kunna behandlas af tillfälligt utskott. Jag skall därför anhålla att få instämma med utskottets ordförande derutinnan, att äfven jag yrkar bifall till utskottets hemställan. Men, herr greve och talman, jag ber att få göra ett tillägg. Denna motion har, så vidt jag kunnat finna, bort gå till lagutskottet. Men den har inkommit långt efter den ordinarie motionstidens

utgång. Jag hemställer därför, att motionen måtte läggas till handlingarne.

Herr Ödman: Herr talman! Jag har icke funnit mig tillfredsstäld med de upplysningar jag fått angående denna remissfråga. Saken synes mig hafva invecklats mer än erforderligt. Jag tror, att de flesta af herrarne skola finna den frågan föga klargjord, hvilken väg en motion, som kommer så här på gränsen, bör gå.

Här föreligger nu ett förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t ville låta utarbета förslag till ändring af lag — om det är civil-, kriminal- eller kyrkolag, gör detsamma. Det är ju endast fråga om, att Kongl. Maj:t skall låta utarbета ett lagändringsförslag. Nu har lagutskottet, som väl skall vara en auktoritet, såsom jag nämnde just vid denna riksdag, uttalat, att skrifvelser till Kongl. Maj:t angående utarbetande af lagförslag att för Riksdagen framläggas skola gå till tillfälligt utskott. Lagutskottet har icke sagt, att det skall vara fråga om Konungens ekonomiska lagstiftning. Lagutskottet har alltså med tyngden af hela sin auktoritet uttalat, att skrifvelseförslag skola behandlas af tillfälligt utskott. Men när man nu efter motionstidens utgång väcker motion angående skrifvelse till Kongl. Maj:t och efter nämnda genom uttalanden af lagutskottet och kammaren erhållna precedensfall väntar sig, att motionen skall behandlas af det tillfälliga utskott, till hvilket den hänvisats, så återsänder utskottet motionen med förklaring, att utskottet ej vill behandla den. Detta är visserligen ett mycket beqvämt sätt att komma ifrån frågan, men jag vet icke, huruvida det kan vara bra i praxis. Jag tror snarare, att i dylika fall, det vill säga när frågan ligger på gränsen mellan de särskilda utskottens kompetensområden och det är svårt att vinna full klarhet om hvart densamma rätteligen hör, det kan vara skäl att behandla motionen till den kraft och verkan det hafva kan.

Jag vidhåller mitt förra yrkande.

Herr Hammarlund: I sådana fall, der, såsom motionären nyss framhöll, en väckt motion kan anses ligga på gränsen mellan ordinarie och tillfälligt utskotts befogenhet, bör man naturligtvis vara tillmötesgående mot motionären och, om motionen väckts för sent för remiss till ordinarie utskott, låta densamma gå till tillfälligt sådant. Men i detta fall ligger icke alls, enligt mitt förmenande, motionen på gränsen, utan det är alldeles tydligt och klart, att här är det fråga om upphäfvande af en kyrkolagsbestämmelse; och ändring i kyrkolag hänföres, jemlikt § 42 riksdagsordningen, till de frågor, som lagutskottet har att behandla. Frågan om en sackarinlag deremot, som herr Sjövall motionerade om, var en fråga, som man kan säga stå på grän-

sen, ja, icke ens det, ty det fans ju ingen sackarinlagstiftning alls. Derför måste man först utreda, huruvida det öfver hufvud taget alls skulle bli någon lagstiftning på detta område. Det var därför, som den frågan hänsköts till tillfälligt utskott.

Herr talman! Jag ber att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan, att motionen må återlemnas till kammaren. Om detta bifalles, följer naturligtvis dermed, att motionen sedan får läggas till handlingarne, eftersom den är för sent väckt för att kunna remitteras till ordinarie utskott.

Öfverläggningen var härmed afslutad. Efter af herr talmannen framställda propositioner å de derunder gjorda yrkandena beslöt kammaren att med bifall till utskottets hemställan lägga motionen till handlingarne.

§ 5.

Afgåfvos följande nya motioner, nemligen af:

herr *A. Viklund*, n:o 201, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fosterbarns vård; och

herr *V. L. Moll m. fl.*, n:o 202, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående tillgodogörande af kronan tillhörig vattenkraft i Göta elf vid Trollhättan.

Dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 6.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *A. J. Ericson* i Ransta under den 26 april och herr *J. A. Kinnman* under den 29 april.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

särskilda utskottets n:o 2 utlåtande, n:o 2, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn, dels och vissa inom Riksdagen i ämnet väckta motioner; och

Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 198, innefattande delgifning af kammarens beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 13, i anledning af återremiss från Första Kammaren

af dess andra tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 4, angående iakttagande af ett förändradt stafsätt i allt från Riksdagen utgående tryck.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 3,4 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Rättelser

i Andra Kammarens protokoll n:o 33:

- Sid. 5, rad. 19 uppifrån *stär*: förbindelsevis
läs: förberedelsevis
» 6, » 9 » *stär*: folkbildning
läs: fackbildning
» 7, » 11 nedifrån *stär*: till en snar och för
läs: till en för
-